6
200 filologia

[illegible]

PETRI
LAMBECII
PRODROMVS LVCVBRATIONVM CRITICARVM IN AVLI GELLII NOCTES ATTICAS:

Eiusdem LAMBECII DISSERTATIO de Vita & Nomine A. Gellij.

PARISIIS,

Apud { SEBASTIANVM CRAMOISY, Regis & Reginæ Regentis Architypographum. ET GABRIELEM CRAMOISY } via Iacobæâ, sub Ciconiis.

M. DC. XLVII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

CLARISSIMO
DOCTISSIMOQVE VIRO

LVCAE HOLSTENIO

AVVNCVLO
CARISSIMO
P. LAMBECIVS S.

QVO *primum tempore Lutetiam veni, factum est, ut aliud quid in Bibliotheca Regia quærenti Auli Gellij codex manu ſcriptus in manus mihi inci-*

derit, qui cùm primo ſtatim intuitu non vulgaris notæ videretur, conferre libitum eſt. Sed vix cœperam, & ecce, ſpem bonam vicit longè melior euentus. Quare nauiter progreſſus, vt potui maximâ diligentiâ variantes lectiones inde excerpſi, quas dum finitâ ſe collatione recenſeo, certiores ſelegi & expoſitis rationibus comprobaui. Interea certior factus ſum de ſex Codicibus Vaticanis & ſeptimo Mediolanenſi omnium, vt fertur, optimo & antiquiſsimo. Fugatis igitur priſtinis cogitationi-

bus, quas de integra eius au-ctoris editione conceperam, propositum illud in diem profe-ctionis Italicæ differendũ cen-sui. Nolui tamen hanc rem la-tere doctos aliquot viros, in quorum amicitiam tua me o-pe insinuaui. Atque illi de in-tegri quidem illius auctoris e-ditione in sententiam meam discessere: cæterùm ea condi-tione, vt iam statim Eclogis istis Manuscripti Regij viam futuro operi præmunirẽ. Quod licèt non deessent rationes, quæ me ab eius conditionis susce-ptione deterrere possent, facilè

tamen eorum auctoritate & iudicio persuaderi mihi passus sum, ut in hisce locis monumentum hoc adolescentiæ meæ posteris relinquerem. Innata enim est optimo cuiuis gloriæ & perennaturæ famæ fames, quæ si virtute & publico commodo nitatur, & verè laudabilis & proficua est. Hæc etiam nunc mihi animum dedit, ut Gellianas hasce lucubrationes sub nominis tui auspiciis in lucem emitterem, quæ licèt paupertinæ sint & tumultuario ordine congestæ, non tamen aut pu-

blico inutiles aut patrocinio tuo indignæ. Tu quæſo, CARISSIME AVVNCVLE, *accipe eas, quo animo conſimiles olim tuas ſtudiorum primitias ab aliis excipi voluiſti; & ſicubi lapſus ſum (quod ſummis etiam viris in hoc ſcribendi genere accidit) vel temporis anguſtias cogita, quibus hæc ſcripſi, vel ætatem meam, quæ in his literis & multa prorſus ignorare & maiori cũ venia errare poteſt. Eaſdem tibi Lucubrationes auctiores & accuratiori examine caſtigatas promitto, quando inte-*

ger ille auctor ex censura nostra prodibit; vbi eadem quoque opera habebis aliud opus EXERCITATIONVM MACROBIANARVM IN AVLVM GELLIVM. *Interim sis contentus hoc præludio maioris Musæ. Vale. Lutetiæ Parisiorum Calend. Februarij* cIↃ. IↃC. XLVII.

ERVDITO
LECTORI S.

QVOD commune malum veterum auctorum scripta, quotquot hodieque extant, sensere, vt iniquitate temporũ & longa transcriptionum serie mutila manca & corrupta ad nos peruenerint, idem profecto euenit Auli Gellij noctibus Atticis. Præterquam enim quod sextus liber ἀκέφαλος sit, & octauus omnino interierit, tot mendis libri superstites obsiti sunt, vt iampridem doctissimi quique Viri in eis purgandis se exercuerint, plerique tamen cursim saltem & aliud agentes. Inter eos primi sunt Erasmus Roterodamus, Aldus Manutius, Ios. Scaliger, Is. Casaubonus, Adr.

Turnebus, I. Lipsius, Lud. Carrio & H. Stephanus. Ego illis successi vsus Manuscripto Bibliothecæ Regiæ, cuius ope quid præstiterim, ERVDITE LECTOR, tuum esto iudicium: Id tantùm moneo, quicquid boni inde erui, debere te non tam mihi, quàm Clarissimis fratribus Puteanis, quorum singulari humanitate Bibliotheca isthæc mihi patuit. Adhibui præterea in consilium duas omnium antiquissimas editiones, quas instructissima Bibliotheca Eminentissimi Card. Mazarini mihi suppeditauit, quarú vna Romæ impressa est ab Aldo Manutio anno Christi CIↃ. CCCC. LXIX. altera Venetiis à Nicolao Ienson CIↃ. CCCC. LXXII. His addidi paulò recentiores editiones Ascensij, Gryphij, H. Stephani, & præ ceteris eam, quæ

cum ipsius emendationibus & coniecturis Francofurti prodiit anno cIↃ. IↃↃ. XXIV. Habes apparatum, cuius adminiculo lucubratiunculas istas concinnaui: quare nil amplius te moror, si id vnum rogauero, vt leue hoc maiorum vigiliarum συγγυμνασμα beneuolo sinu excipias, & si opus ipsum (quod absit) fauorem non meruerit, conatui saltẽ propter ætatẽ faueas. Vale.

Abbreuiaturæ, seu Vocum Compendia, quæ in hisce Lucubrationibus occurrunt.

M S. R.	Manuscriptum Regium.
H. ST.	Henricus Stephanus.
GR.	Gryphius.
Asc.	Ascensius.
C. Tor.	Codex Tornesianus.
S. E.	Superiores editiones.

Ad eruditiſſimum Iuuenem
PETRVM LAMBECIVM
Clariſſimi Viri
LVCÆ HOLSTENII
NEPOTEM.

VIx tua ter ſenis ætas numeratur ariſtis,
Vixq; tuas audet pingere barba genas:
At tamen iſta facis Pylij quæ Neſtoris annis
Sint magis & Patrui pectore digna tui.
Hinc mihi certa fides (modò ſit tibi vita ſuperſtes)
Aonij quod eris dúxque decúſque chori.

GABRIEL NAVDÆVS.

P. LAMBECII DISSERTATIO DE VITA ET NOMINE AVLI GELLII.

AVLVS GELLIVS, Ciuis Romanus ex antiqua Gelliorum gente oriundus, omnem pueritiam & aliquam adoleſcentiæ partem Romæ literis & honeſtis artibus dedit, vſus Magiſtris, Sulpitio Apollinare grammatico, T. Caſtritio & Antonio Iuliano diſciplinæ Rhetoricæ do-

derit, qui cùm primo ſtatim intuitu non vulgaris notæ videretur, conferre libitum eſt. Sed vix cœperam, & ecce, ſpem bonam vicit longè melior euentus. Quare nauiter progreſſus, vt potui maximâ diligentiâ variantes lectiones inde excerpſi, quas dum finitâ collatione recenſeo, certiores ſelegi & expoſitis rationibus comprobaui. Interea certior factus ſum de ſex Codicibus Vaticanis & ſeptimo Mediolanenſi omnium, vt fertur, optimo & antiquiſſimo. Fugatis igitur priſtinis cogitationi-

bus, quas de integra eius au-ctoris editione conceperam, pro-positum illud in diem profe-ctionis Italicæ differendũ cen-sui. Nolui tamen hanc rem la-tere doctos aliquot viros, in quorum amicitiam tua me o-pe insinuaui. Atque illi de in-tegri quidem illius auctoris e-ditione in sententiam meam discessere: cæterùm ea condi-tione, vt iam statim Eclogis istis Manuscripti Regij viam futuro operi præmunirẽ. Quod licèt non deessent rationes, quæ me ab eius conditionis susce-ptione deterrere possent, facilè

tamen eorum auctoritate & iudicio persuaderi mihi passus sum, ut in hisce locis monumentum hoc adolescentiæ meæ posteris relinquerem. Innata enim est optimo cuiuis gloriæ & perennaturæ famæ fames, quæ si virtute & publico commodo nitatur, & verè laudabilis & proficua est. Hæc etiam nunc mihi animum dedit, ut Gellianas hasce lucubrationes sub nominis tui auspiciis in lucem emitterem, quæ licèt paupertinæ sint & tumultuario ordine congestæ, non tamen aut pu-

blico inutiles aut patrocinio tuo indignæ. Tu quæso, CARISSIME AVVNCVLE, *accipe eas, quo animo consimiles olim tuas studiorum primitias ab aliis excipi voluisti; & sicubi lapsus sum (quod summis etiam viris in hoc scribendi genere accidit) vel temporis angustias cogita, quibus hæc scripsi, vel ætatem meam, quæ in his literis & multa prorsus ignorare & maiori cũ venia errare potest. Easdem tibi Lucubrationes auctiores & accuratiori examine castigatas promitto, quando inte-*

ger ille auctor ex censura nostra prodibit; vbi eadem quoque opera habebis aliud opus EXERCITATIONVM MACROBIANARVM IN AVLVM GELLIVM. *Interim sis contentus hoc præludio maioris Musæ. Vale. Lutetiæ Parisiorum Calend. Februarij* cIↄ. Iↄc. XLVII.

ERVDITO
LECTORI S.

QVOD commune malum veterum auctorum scripta, quotquot hodieque extant, sensere, vt iniquitate temporũ & longa transcriptionum serie mutila manca & corrupta ad nos peruenerint, idem profecto euenit Auli Gellij noctibus Atticis. Præterquam enim quod sextus liber ἀκέφαλος sit, & octauus omnino interierit, tot mendis libri superstites obsiti sunt, vt iampridem doctissimi quique Viri in eis purgandis se exercuerint, plerique tamen cursim saltem & aliud agentes. Inter eos primi sunt Erasmus Roterodamus, Aldus Manutius, Ios. Scaliger, Is. Casaubonus, Adr.

Turnebus, I. Lipsius, Lud. Carrio & H. Stephanus. Ego illis successi vsus Manuscripto Bibliothecæ Regiæ, cuius ope quid præstiterim, ERVDITE LECTOR, tuum esto iudicium: Id tantùm moneo, quicquid boni inde erui, debere te non tam mihi, quàm Clarissimis fratribus Puteanis, quorum singulari humanitate Bibliotheca isthæc mihi patuit. Adhibui præterea in consilium duas omnium antiquissimas editiones, quas instructissima Bibliotheca Eminentissimi Card. Mazarini mihi suppeditauit, quarú vna Romæ impressa est ab Aldo Manutio anno Christi cIↃ. CCCC. LXIX. altera Venetiis à Nicolao Ienson cIↃ. CCCC. LXXII. His addidi paulò recentiores editiones Ascensij, Gryphij, H. Stephani, & præ ceteris eam, quæ

cum ipsius emendationibus & coniecturis Francofurti prodiit anno cIↄ. Icↄ. xxiv. Habes apparatum, cuius adminiculo lucubratiuculas istas concinnaui: quare nil amplius te moror, si id vnum rogauero, vt leue hoc maiorum vigiliarum περιγύμνασμα beneuolo sinu excipias, & si opus ipsum (quod absit) fauorem non meruerit, conatui saltē propter ætatē faueas. Vale.

Abbreuiaturæ, seu Vocum Compendia, quæ in hisce Lucubrationibus occurrunt.

M S. R.	Manuscriptum Regium.
H. ST.	Henricus Stephanus.
GR.	Gryphius.
ASC.	Ascensius.
C. TOR.	Codex Tornesianus.
S. E.	Superiores editiones.

Ad eruditiſſimum Iuuenem
PETRVM LAMBECIVM
Clariſſimi Viri
LVCÆ HOLSTENII
NEPOTEM.

Vix tua ter ſenis ætas numeratur ariſtis,
Vixq; tuas audet pingere barba genas:
At tamen iſta facis Pylÿ quæ Neſtoris annis
Sint magis & Patrui pectore digna tui.
Hinc mihi certa fides (modò ſit tibi vita ſu-
perſtes)
Aonÿ quod eris dúxque decúſque chori.

GABRIEL NAVDÆVS.

P. LAMBECII DISSERTATIO DE VITA

ET NOMINE AVLI GELLII.

AVLVS GELLIVS, Ciuis Romanus ex antiqua Gelliorum gente oriundus, omnem pueritiam & aliquam adoleſcentiæ partem Romæ literis & honeſtis artibus dedit, vſus Magiſtris, Sulpitio Apollinare grammatico, T. Caſtritio & Antonio Iuliano diſciplinæ Rhetoricæ do-

ctoribus publicis. Inde sumta virili toga cum compluribus aliis conterraneis suis Roma Athenas profectus est, vbi cum Herode Attico, Caluisio Tauro & Peregrino Proteo philosophis familiarissimè vixit. Ibidem in Herodis villa febri decubuit: cõualuit tamen & cum Tauro philosopho Delphos ad Pythia conuentúmque totius Græciæ visendum abiit. Cúmque hoc modo aliquot annos in Græcia egisset, rediit inde Romam, & paulò pòst à prætoribus in iudicem priuatum lectus est. Claruere ibi tunc temporis, præter eos quorum iam mentionem fecimus, Ælius Melissus grammaticus, Sex. Cæci-

lius, Festus Posthumius & Iulius Celsus Iurisconsulti, Iulius Paulus & T. Amianus poëtæ, Phauorinus & M. Cornelius Fronto oratores, quos omnes Gellius se familiariter nouisse, & sæpiùs audiuisse testatur. Imprimis verò duos posteriores Frontonem & Phauorinum, quos iam inde à puero diligentissimè sectatus fuerat. Dies eius natalis incidit in iam adfectum Traiani imperium, adolescentia in Hadrianum, florens ætas in Antoninum Pium, obitus in Marci Antonini Philosophi principium. Scripsit libros XX. Noctium Atticarum, quos in agro Attico exorsus Romæ sub Antonini Pij imperio in lu-

cem edidit: De præstantia & vtilitate huius auctoris quicquam referre supersedeo, cùm vino vendibili, quod dicitur, suspensa hedera nihil opus sit. Cuicunque enim tempus voluptásque erit commentationes istas attentè perlegere, res ipsa indicabit, summo iure ipsum à D. Augustino virum elegantissimi eloquij & multæ ac facundæ scientiæ appellatum esse. Hæc sunt, quæ ad A. Gellij vitam pertinentia ex ipsius scriptis obseruasse videor; superest vt de nomine eius agamus. Irroborauit inualuitque apud aliquot doctos heri, quod aiunt, atque nudius tertius falsa quædam opinio de nomine huius

Noctium

noctium Atticarum scriptoris, quem veteri & vero Auli Gellij nomine repudiato, Agellium vocari malunt. Immò verò eò iam processere temeritatis, vt nullis rationibus nullâque fide digna testiũ intercessione probatam coniecturam in solidæ veritatis locum substituerint, τυραννικῶς planè, vt sit pro ratione voluntas. Sed profectò plus ausi sunt quàm tolerari ignoscique possit. Inter primos qui hunc errorem induxere est CL. V. Iustus Lipsius, cuius lib. 6. Quæstion. Epistol. cap. 8. hæc verba sunt: *Gellium an Agellium dicemus qui Noctes Atticas scripsit? Agellium constanter libri scripti, etiam illud*

optimæ notæ fragmentum Giselini, appellant : Agellij Noctium Atticarum liber X. explicit. Incipit X I. feliciter. C. Aurelij Romuli.

Cecropias noctes doctorum exempla virorum
Donat habere mihi nobilis Eustochius.
Viuat & æternum lætus bona tempora ducat,
Qui sic dilecto tanta docenda dedit.

Hæc in fine libri Noni, vt vulgata distinctio est, in membranis illis leguntur. Priscianus etiam nomina propria deducit à Seruo Seruilius, ab Agello Agellius. Hæc Lipsius, quæ an tanti sint vt Gelliano nomini immutando

ſufficiant, paulò nunc accuratiùs penſitemus. Ad primam igitur obiectationem, quæ aliquot manuſcriptorum Codicum auctoritate nititur, quos Agellium habere affirmat, quid dignius reſpondeam quàm Sophoclis illud: Πόλις οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. Certè ſi ſecundùm teſtium multitudinem lis dabitur, Aulus noſter iam pridem vicit. Stant ab eius parte omnes ſcripti libri, ad quorum fidem primæ editiones impreſſæ ſunt. Abſit enim vt Aldum Romanum, qui primus hunc auctorem dedit, & Theodorũ Gazam, quo adminiculatore Aldus ſe vſum eſſe fatetur, tantæ condemnemus perfidiæ, vt contra

veritatem veterum codicum, Aulum Gellium nobis pro A-gellio obtruſerint. Apud me ſanè eorum auctoritas, & ſpectata fides meritò eſt potior, quàm obſcura iſthæc & nulli rei argumentis innixa nouitas. Fidem hîc appello Viri docti Petri Seruij Romani, qui in Miſcellaneis ſuis ingenuè affirmat, in ſex Codicibus Vaticanis conſtanter Auli Gellij nomen ſcriptum inueniri, aut expreſſim, aut prænomine ex antiquo more contracto in vnicam litteram A. puncto terminatam. Ipſe quinetiam Priſcianus nō aliter hunc auctorem citat, quàm Aulum Gellium lib. 6. vti videre eſt in antiquis libris excuſis & opti-

mæ notæ Manuſcripto CL. fratrum Puteanorum. Adde Auguſtinum de Ciuitate Dei lib. 9.c. 4. & lib. 1. quæſtionum ſupra Geneſin, Lupum Abbatem Ferrarienſem Epiſt. 1. & 5. Papiam in v. Bidens, & complures alios, quos hîc enumerare tædioſum eſſet. Quod licèt in quibuſdam Manuſcriptis nomen A. Gellij continua voce ſcriptum inueniatur, non magis id nos commouere debet, quàm ſi in luto inquinemur. Teſtis ſit ipſe Lipſius, quàm leue hoc ſit erratum, præ infinitis aliis, quę aut longinquitate temporis & librariorum imperitia tam in hoc quàm quolibet alio ſcriptore corrupta & cõtaminata ſunt.

Erroris ansam præbuit ignoratio antiquæ scripturæ, qua prænomina compendij ergô primis literis notari solebant, vt A. Persius, A. Trebonius, A. Posthumius, A. Licinius, &c. Vbi literam A. prænomen Auli significare nemo dubitat. Hoc quoque modo Aulus Gellius contracto prænomine fit A. GELLIVS, & demto puncto AGELLIVS, & puncto restituto recuperat pristinum suum valorem. Quapropter istis quidem Codicibus maiori cum venia error ille ignosci potest, ob sæculi eius barbariem, quo descripti sunt: Nostro autem æuo omnis etiam antiquitatis peritissimos viros errorem istum renouare,

& agnitam solidisque argumentis firmatam veritatem sola sua auctoritate lacescere, id demum manifesta φιλαυτία & αὐθάδεια est. Porrò versus, quos Lipsius velut è nouo quodam orbe translatos ad firmandam auctoritatem Giseliniani fragmenti affert, reperies in Aldina editione, quæ Romæ prodiit anno CIↃ. CCCC. LXIX. & Iensoniana impressa Venetiis CIↃ. CCCC. LXXII. Vnde facilè liquet, quantum isti fragmento in scribendo A. Gellij nomine fidendum sit. Venio ad secũdam obiectionem, quæ si Lipsium audiamus, satis speciosa est, sin verò ipsum Priscianum, non minus frigida, quàm inanis. Lipsij ver-

ba hæc sunt: *Priscianus etiam nomina propria deducit à Seruo Seruilius, ab Agello Agellius*. Prisciani ille locus est lib. 4. *In ius*, inquit, *desinentia siue à nominibus, siue à verbis deriuata, seruant ante ius primitiuorum suorum cōsonantes, ex quibus incipiunt vltimæ & penultimæ syllabæ deriuatiuorum, sed tum penultimæ, & cùm ipsa penultima in vocalem desinit, & vltima à vocali incipit, vt seruus serui seruius, seruilis seruilius, agellus agelli agellius, sylua syluius, virgula virgilius, mars martis martius, nuncio nuncius, saucio saucius, scio scius*. Quis quæso vlla ratione ex Prisciani hisce verbis eliciet, quod Lipsius nobis persuadere

conatur? prætereo enim, quòd nec de nominibus expreſſim hîc agatur, nec à ſeruo, ſed à ſeruili deriuetur ſeruilius; id ſaltem interrogo vbinam Priſcianus dicat, aut Agelliam eſſe gentem Romanam, aut noctium hunc Atticarum ſcriptorē Agellium vocari? Ego profectò nil aliud ex hoc loco colligere poſſum, quàm ſimpliciter tantùm Priſcianum docere, quomodo ab agello agellius deriuetur, vti paulò ſuperiùs monſtrarat, qua ratione ab ager fieret agreſtis. Sed age concedamus (ſine præiudicio tamen noſtræ cauſæ) & Agellium nomen eſſe gentilitium, & quem hactenus falsò Aulum Gellium credidimus A-

gellium dicendum esse : quodnam ergo nouo isti Agellio prænomen dabunt ? Nam absque prænomine eum esse libertas eius non patitur : quippe apud Romanos seruorum nota erat vnum habere nomen, in l. quum precum C. de liber. causa. Et ipse Priscianus lib. 2. *Ex illo*, inquit, *consuetudo tenuit, vt nemo Romanus sit absque prænomine, & notatur vel singulis literis, vel binis, vel ternis, tum singulis quando à vocali incipit prænomen, vt A. Aulus, vel ab vna consonante vt P. Publius, T. Titus*. At enim verò Agellij prænomen reuera est, quod ait Iuuenalis, rara auis in terris nigróque simillima Cygno. Nam

quære quousque velis, terra, marique non inuenies. Necessariò ergo sequitur, vt, quod à maioribus nobis per manus traditum est, Aulus sit prænomen, Gellius nomen gentilitiũ. Galliæ autem gentis, quàm frequens mentio in veterum monumentis extet, nemo paulum modo humanior ignorat. Circa annum V. C. DC. LXXXII. Consulatum gessit L. Gellius L. F. Poplicola, Collega Cnei Cornelij Lentuli, quicum idem Gellius annis paulò minus tribus post hunc Consulatum censor factus est. Vide Ciceronem pro Balbo, & in Verrem, Valerium Max. lib. 5. cap. 9. Plutarchum in Crasso; Eutropium &

Fastos, quibus adde ipsum A. Gellium lib.5.cap.6. vbi de Corona Ciuica loquens: Hac, inquit, Corona L. Gellius vir censorius in senatu Ciceronem cõsulem donari à Republica censuit, quòd eius opera esset atrocissima illa Catilinæ coniuratio detecta vindicatáque. Habes etiam, quem nescio, L. Gellium in veteri inscriptione apud Gruterum pagina 1030. Et alium quendam A. Gellium A. F. pagina 772.

CLAVDIÆ VENERIÆ.
A. GELLIVS A. F. DVM.
SECVNDVS.
BONONIA.
FECIT ET SIBI.
IN FR. P. VI. IN AGR. P. IX.

Sed de his quinam fuerint quave ætate vixerint, non ſatis mihi liquet. Ad notiores venio, inter quos primus ſe offert Cn. Gellius Annalium ſcriptor, quẽ ſæpiùs citant Cenſorinus, Soſipater, Macrobius, & ipſe A. Gellius l. 8. c. 14. & l. 13. c. 21. Hunc ſequitur Gellia, in quam hoc epigramma ſcripſit Martialis, ex quo præ cæteris de Gelliæ gentis vetuſtate iudicari poteſt:

Dum proauos atauóſq; refers & nomina magna,
Dum tibi noſter eques ſordida conditio eſt.
Dum te poſſe negas, niſi lato Gellia clauo
Nubere; nupſiſti, Gellia, ciſtifero.

En tibi in sequenti inscriptione aliam eiusdem nominis, quę sub Hadriano vixit M. Erutio Claro Consule, quem iam adolescens Gellius noster se vidisse testatur. lib.6. cap.6. & lib.13. cap. 16.

C. LVCCIVS C. F.
STEL. SABINVS.
BENEVENTI. DECVRIO.
VIVVS. SIBI. ET. GELLIAI.
PARATAI. VXORI. &c.

Sub eodem Imperatore habes M. Gellium Rutilium, de quo hæc extat inscriptio apud Gruterum p. 252.

SABINÆ AVG.
IMP. CÆS. TRAIA.
NI. HADRIANI. AVGVSTI.
DIVI. NERVÆ. NEPOTI.

DIVI. TRAIANI. DAC. PAR.
FIL. D. D. FELICITAS IVLIA.
OLISIPO PER......
M. GELLIVM RVTILIVM ET
L. IVLIVM AVITVM.

Apud eundem Gruterum pag. 268. Gellium Secundum sub M. Aurelio Antonino inuenies, & complures alios Gelliani nominis, qui quia minus ad propositum nostrum faciunt, satis est leuiter eas attigisse. Inspice ipse, si velis pag. 950. 179. 111. 241. 713. Superest L. Gellius, cuius nomini Arrianus libros, quos composuit de Epicteti dissertationibus inscripsit. Hunc si quis cum Aulo nostro ex eadem stirpe ortum velit, me iudice rectum sentit, quoniam ambo & Ro-

mani fuêre, & idem habuêre nomen, & studia sectati sunt cõmunia, & eodem tempore vixerunt. Quod cùm tanti sit nominis Gellia gens & maximè circa illa ipsa tempora, quibus Gellius noster viuebat scribebátque, quantum ergo putant dignitatis optimo huic Auctori erepturi sint, si per iniuriam auito Auli Gellij nomine suppresso, quem nescio Agellium hominem seruum & ignotum terræ filium, pro ingenuo, domi nobili, Romano Ciue atque Iudice substituerint.

P. LAM-

P. LAMBECII LVCVBRATIONES CRITICÆ IN A. GELLII NOCTES ATTICAS.

Libro I. *capite* 5.

SED cùm L. Torquatus, ſubagreſti homo ingenio & infeſtiuo, grauiùs acerbiúſque apud conſilium iudicum, quum de cauſa Sullæ quæreretur, Dionyſiã eum notiſſimæ ſaltatriculæ nomine appellaret: tum voce molli atque demiſſa Hortenſius. Dionyſia, inquit. Dionyſia malo equidem eſſe, quàm quod tu, Torquate, ἄμουσος, ἀγροδίαιτος καὶ ἀπρόσιτος.

IN MS. R. erat, ἄμουσος, ἀναφροδίατος ἀπροσδιόνυσος, quam lectionem vt veriſſimam repo-

nendam censeo. Vide autem, quàm eleganter Hortẽsius Torquatum ἀπροσδιόνυσον vocet, simul & ad Dionysiæ nomen tacitè alludens & eum inculpans, quod intempestiuè extra causam, quæ agebatur, in eius vitam moresque inquireret. Est enim ἀπροσδιόνυσον contractum ex trito prouerbio, οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον, quod Zenobius ait dici, ἐπὶ τῶν τὰ μὴ προσήκοντα τοῖς ὑποκειμένοις λεγόντων.

Lib. 1. *cap.* 7. *legit H. ST.*

In *centesimo quinquagesimo* quoq; Quadrigarii annali *libro* verba hæc esse dixit:

Lectio inepta, error ortus est ex Cl. nota prænominis Claudij, quod malè à Correctorib⁹ in

centesimum quinquagesimum mutatum est. Quare indubitanter scribendum ex fide MS. R. *In* CL. *quoque Quadrigarij tertio annali verba hæc esse dicit.* Et ita legunt omnes antea excusæ editiones, nisi quod pro CL., Q. substituant, vitio leuissimo, vel, si id mauis, nullo. Vtrumque enim & Quinti & Claudij prænomen Quadrigario fuisse infra lib. 9. cap. 1. & aliàs passim videre est.

Lib. 1. *cap.* 11.

Sed enim Achæos Homerus pugnam indipisci ait, non fidicularum tibiarúmque concentu, sed mentium animorúmque conspiratu tacito nitibundos. Quid ille vult ardentissimus clamor militum Romanorum, quem in congressibus præliorum fieri scriptores annalium memorauere? *Contra* institutum fiebat antiquæ

disciplinæ *tam probabile? An* tum *etiam* gradu clementi & silentio est opus, cùm ad hostem itur in conspectu longinquo procul distantem? cùm verò propè ad manus ventum est, tum iam è propinquo hostis & impetu propulsandus & clamore terrendus est.

Ita hunc locum edidit H. ST. cum in anteà excusis legeretur: *Contrane institutum*, &c. Sed non minus à veteri scriptura, quàm à sensu longiùs aberrauit. In MS. R. scriptum erat: *Contrane institutum fiebat antiquæ disciplinæ, tum q probabile*. Quare legerim: *Contrane institutum fiebat antiquæ disciplinæ? vtrumque probabile.* vt sensus sit: vtrũque in congressibus præliorum probari potest, & Græcorum militum silentium & Romano-

rum clamor. Quæ sequuntur indubitanter ita scripserat Gellius: *Nam* tum *&* gradu clementi & silentio est opus c. a. h. i. i. c. l. distantem : cùm verò, &c. Male omnes hactenus excusæ legunt: *An* tum *etiam* gradu, &c. & post *distantem* addunt signum interrogandi.

Sequitur eodem capite.

Ecce autem *pro tibicina Laconica*, tibiæ quoque illius concionatoriæ in mentem venit.

Lege: Ecce autem *pertibicinia Laconica.* Ansam mẽdi dederunt abbreuiationes vocum per & pro. Mirum quàm frequens hoc in bonis auctoribus occurrat.

Lib. 1. cap. 15.

Linguam autem debere aiunt, non esse liberam, nec vagam, sed vinculis de

pectore imo, ac de corde aptis moueri & & quasi gubernari.

Videtur id desumtum ex Ægyptiorum Hieroglyphicis, apud quos, vt scribit Horus Apollo lib. 2. καρδία φάρυγγος, ἠρτημένη ἀγαθοῦ ἀνθρώπου στόμα ἐσήμαινε.

Sequitur eodem capite.

Nunquam, inquit, tacet quem morbus tenet loquendi, tanquam veternosum bibendi atque dormiendi, quod si non *conueniant*, *tum* conuocari iubet. Ita est cupidus orationis vt conducat, qui *auscultet*. Itaque auditis non auscultatis tanquam pharmacopolam: nam eius verba audiuntur, verùm ei se nemo committit, *si æger est*.

Velim ego hunc locum ex vestigiis MS. R. ita emendari, nec dubito quin verissimè: *Quod si non conueniatis, cùm conuocari iubet, ita est cupidus orationis, vt conducat, qui auscultent,*

& paulò pòst, pro *si ager est* lege, *nisi ager est*. Quod autem ait Cato, *auditis non auscultatis*, videtur allusisse ad illud Pacuuij:

Nam istis qui linguam auium intelligunt,
Plúsque ex alieno iecore sapiunt quàm ex suo,
Magis audiendum quàm auscultandum censeo.

Lib. 1. *cap.* 22.

Cauenda igitur est non improprietas sola verbi, sed etiam prauitas *omnis*, si quis senior aduocatus adolescenti se superesse dicat.

Indubitanter legendum, *prauitas ominis*, sensus id & M S. flagitat. Vocat autem prauitatem ominis quam Græci δυσφημίαν. Putat enim adole-

ſcenti ἄωρον τελευτὴν ominari, ſi ei ſenior aduocatus ſupereſſe, quaſi illo mortuo in viuis ſuperſtes eſſe dicatur: quippe κατὰ φύσιν æquum eſt, vt qui primus introiuit in vitam primus exeat è vita. Sed nota contra Gellianam ſententiam verbum ſupereſſe, pro aduocatum eſſe cuipiam eiúſque cauſam defendere, apud Suetonium in Auguſto reperiri: *Conſuluit ſenatum, quod officij ſui putaret, cunctari enim ſe, ne, ſi ſupereſſet, eriperet legibus reum.*

Lib. I. *cap.* 21.

Nam neque pax eſt induciæ: bellum enim manet, pugna ceſſat neque *in ſolis caſtris*, neque paucorum tantùm dierum induciæ ſunt, quid enim dicemus, ſi induciis in menſium aliquot factis *caſtris concedatur*? nonne tum quoque induciæ ſunt.

Locus mutilatus quem ex M S. R. auctiorem reddo: Quid enim dicemus si induciis in mensium aliquot factis *in oppida ex castris concedatur.* Verissimè ita scripserat Gellius. Nam τὸ *in oppida* respondet illi quod paulum præcedit, *neque in solis castris.* Itidem in fine huius capitis, vbi hæc verba leguntur;

Induciæ, inquit, dicuntur cùm hostes inter sese vtrinque, vltróque alteri ad alteros impunè, & sine pugna ineunt. Inde *abeo*, inquit, nomen esse factum videtur quasi initus atque introitus.

Lege & supple ex M.S. Inde *adeo*, inquit, nomen esse factum videtur quasi *initiæ hoc est* initus atque introitus. Hanc induciarum ἐτυμολογίαν iuuat non parum Varronis ille locus lib. 4.

de ling. lat. cap. 10. Animæ & corporis discessus, quod natis sit exitus, inde exitium, *vt cùm in vnum ineunt, initia.*

Lib. 2. cap. 13.

Orare cœpit, vt se defenderent liberósque suos.

In MS. R. erat: Orare cœpit *quid*, vt se defenderent, &c. Legendum censeo: Orare cœpit *quirites*, vt se defenderent. Frequens enim in Historia Romana aduersus vim & iniuriam fidem Po. Ro. & Quiritium implorare. Hinc *quiritare*, Quirites inuocare eorúmque auxilium cum miseratione deposcere.

Lib. 2. cap. 16.

Nam si hic Syluius, vt in omnium fermè annalium monumentis scriptum est,

poſt mortem patris natus eſt, ob eámque cauſam prænomen ei *impoſitum hoc fuit.*

Heu prauitatem Correctorum! Gellius olim ſcripſerat: *ob eámque cauſam prænomen ei poſthumo fuit*, & atteſtor ita legi in M S. R. De prænomine Poſthumi agit Varro lib. 8. Sic ab aliis rebus, inquit, cùm eſſent duo Terentij aut plures, diſcernendi cauſa vt aliquid ſingulare haberent notabant, forſitan ab eo, quod qui mane natus diceretur, vt is Manius eſſet, qui luci Lucius, *qui poſt patris mortem Poſthumus.* Vide præterea Feſtum, Plautum in Aularia, & Plutarchum in Coriolano. Id duntaxat moneo, cùm Feſtus dicat, Poſthumus cogno-

minatur post patris mortem natus, ne quis miretur à Varrone, & Gellio Posthumus inter prænomina referri. Audiat enim Priscianum lib. 2. *Inuenimus tamen*, inquit, *multa in his quatuor speciebus propriorum nominum, inuicem pro se posita, & quæ in aliis personis sunt prænomina, hæc in aliis loco nominum accipiuntur, vt Tullius Seruilius, hîc Tullius prænomen est: M. verò Tullius, hîc nomen.* Et Valerius Probus, vel quisquis auctor est libri de nominibus & prænominibus Romanorum: *Quæ olim*, inquit, *prænomina fuerunt nunc cognomina sunt, vt, Posthumus, Agrippa, Proculus, Cæsar.* & idem aliàs: *Animaduerto enim*

in Consulum fastis perplexum vsum prænominum & cognominum fuisse, &c. Diligenter autem distinguẽdum inter *Posthumius*, *Posthumus* & *Postumus*, qua in parte sæpiùs erratum est in bonis auctoribus. *Posthumius* enim gentilitium nomen est Posthumiæ gẽti proprium: *Posthumus* verò prænomen quod imponebatur post humationem patris nato, vnde etiam eius ἔτυμον: *Postumus* contractè dicitur pro postremus; vt pro supremus summus; pro extremus extimus. Ita in Glossis latinis quæ Isidori nomine circumferuntur, exponitur, Postumus, vltimus, nouissimus.

Lib. 4. *cap.* 8.

Fabricius *Lucinus* magna gloria vir, &c.

Lege cum M S. R. *Luſcinus*, approbante Valerio lib. 2. cap. 9. Emendo obiter Porphyrionem qui ad illud Horatij od. 12. lib. 1.

Gratus inſigni referam camæna
Fabritiúmque.

Fabritium, inquit, *Licinium* ſcilicet. lege *Luſcinum.*

Sequitur eodem capite.

Eam rem pleriſque admirantibus, quod hominē auarū, *cui eſſet inimiciſſimus* creari conſulem peteret, *quem hoſtiliter oderat*, Fabritius, inquit, nihil eſt quod miremini, ſi malui *compilari quàm venire.*

Laborant hæc verba manifeſto gloſſematis vitio: quis enim non videt, inani & inepta geminatione idem dici, *cui eſſet*

inimicißimus, & *quem hoſtiliter oderat?* Quare alterutrum omnino tolli debet, malim ego poſterius. In M S. R. hic locus mutilus erat, concipiebatur autem hoc modo: *Eam rem pleriſque admirantibus, quod hominem auarum, cui eſſet inimicißimus creari compilet quàm hoſtis vendat.* Quantum quidem ex hiſce verborum reliquiis coniici poteſt, puto ſcriptum fuiſſe: *Nihil eſt quod miremini ſi malim vt Conſul me compilet quàm hoſtis vendat.* Cenſeo tamen vulgatam lectionem potiùs retineri poſſe, cùm breuitate ſua maius acumen habeat. Interim quam ex M S. eruimus παρέρ-φράσεως loco ſit.

Sequitur hoc capite.

Id M. Cicero non aliis à Fabritio, sed ipsi Rufino gratias agenti, *quod eius gratiam dedignatus non esset.*

Attende & deridebis ridiculam hanc lectionem. Emendo auctore Cicerone & vestigio veteris scripturæ: *Quod eius gratia designatus consul esset.* Ita profectò dictarat Gellius, sed ob vltimam syllabam vocis *Consul* malè ab exscriptore omissam, pro *con* quod ex veteri scriptura supererat *non* substitutum est: & ne reliqua quoque verba omni prorsus sensu carerent, alij porro ex *gratia gratiam* & ex *designatus dedignatus* fecerunt.

Sequitur hoc capite.

Hunc Rufinum postea bis consulatu

&

& dictatura functum censor Fabritius senatu mouit ob *luxuria* notam, quod decem pondo argenti *factitaret*.

Corrige Gellium ex Gellio & lege: *quod decem pondo argenti facti haberet*. Ita infrà lib. XVII. cap. XXI. *Eodémq; tempore C. Fabritius Luscinus, & Q. Æmilius Papus censores Romæ fuerunt, & P. Cornelium Rufinũ qui* II. *Cõsul & dictator fuerat senatu mouerunt, causámque isti notæ subscripsere quòd eum comperissent cænæ gratia decem pondo argenti facti habere*. Ita Tertullianus eadẽ de re loquens Apolog. cap. 6. *Quonam*, inquit, *illæ leges abierunt sumtum & ambitionem comprimentes? quæ patritium quòd decem pondo argenti habuisset, pro magno titulo ambitionis senatu*

ſummouebant. Nec dubium quin etiam Varronis illud fragmentum ex eadem hiſtoria deſumtum ſit, quod in vulgatis Nonij editionibus corruptè ita citatur: *Multitudo*, inquit Nonius, *cùm ſit numeri populorum, vt quidam putant, Varro pro multo non abſurdè adſcripſit de vit. pop. Ro. lib. 2. Nihilo magis propter argenti facti multitudinem miſerat furandum; quod propter cenſoriam ſeueritatem nihil luxurioſum habere licebat.* Mercerus maluit legi pro *miſerat furandum*, *hiis erat furandum*: Quod quid ſibi velit non capio. Legendum puto: *Nihilo magis propter argenti facti multitudinem ius erat excuriandi*, &c. Vt ſcilicet ſubin-

telligatur Varronem poſtquam in præcedentibus de Rufini duobus Conſulatibus & dictatura mentionem fecerat, hæc ſubieciſſe eum nihilo magis à cenſoribus excuriatum fuiſſe, propter luxuriæ notam, quod decem pō do argenti facti haberet. Vide Valerium Max. lib. 2. cap. 9. Sed vt id quoque addam, voce *excuriare* pro ſenatu mouere, ſeu curia excludere, ipſe Varro ſimiliter vſus eſt in ἱπποκύων: *Apollonium*, inquit, *excuriabant quia nihil habebat*. Quare ne quis putet temere hîc à nobis eam vocem adhibitam eſſe. Vide Nonium in v. excuriari.

Lib. 4. cap. 13.

Refert etiam idem Democriti li-

ber qui inſcribitur περὶ λοιμῶν ἢ λοιμικῶν κακῶν.

Ita ex ingenio ſuo edidit H. ST. cùm in ſuperioris temporis editionibus legeretur, περὶ λοιμῶν ἢ λογικῶν καινῶν. Vtrumque æquè mendoſum. Legerim ex Laërtio, περὶ λοιμῶν κακῶν α'. β'. γ'. Hoc enim titulo inter Democriti libros vnum fuiſſe refert.

Sequitur hoc capite.

In quo docet plurimis hominum *morſibus* medicinam fuiſſe incentiones tibiarũ.

Reſtituo ex M.S. R. pro *morſibus morbis*. Ita Muſica apud Martianum Capellam de ſeipſa loquitur: *Perturbationibus animorum corporeiſque morbis medicabile crebrius carmen inſonui.* Sed fefellit correctores, quod paulum præcedit, morſi-

bus viperarum tibicinij medelam adhibitam fuisse. Quippe nõ animaduerterunt non Ischiada solùm & morsus viperarum, sed ipsã adeo Phrenesin, Febrim, Pestilentiam, Surditatem, & plures alias animi & corporis afflictationes veteres modulorũ præsidio curasse: quod hoc loco innuitur, dum ait, plurimis hominum morbis medicinam fuisse incentiones tibiarum.

Lib. 4. cap. 17.

Pacuuius item in *Anchise.*

Legebat M S. R. *Pacuuius item in Chryse.* optimè. Pacuuiani Anchisæ, quod equidem sciam, præter vnum hunc Gellij locum nulla apud Auctores fit mentio: At Chrysæ sæpius, cu-

ius fragmenta à Cicerone, Varrone, Festo, Nonio & aliis crebrò citantur. Quare hîc pro *in Chryse, Anchise* substitutum cēseo, vt consimili errore apud Nonium in v. Auscultare pro *Chryse, qui se:* quod etiam doctissimo Mercero visum esse gaudeo.

Lib. 3. *cap.* 9.

Eum Cassium postea satis notum est victis *Parthis* fusóque exercitu suo miseram mortem opetisse.

Lege: *victis Partibus*, id enim & sensus & historiæ fides postulat.

Lib. 4. *cap.* 20.

Ego me curo, equum Statius *meus seruus*. Statius autem seruile nomen fuit, &c.

Duo istæc verba *meus seruus*, spuria esse censeo, & à quodam

alio glossematis loco adtexta. Nam si genuina sunt, quorsum illa, quæ sequitur explicatio nominis Statij? Cùm quid sibi velit nomen Statius per adiũctum glossema *meus seruus* iam antea clarum satis ac manifestum sit. Quare vt in M S. R. simpliciter legendum, *Ego me curo, equum Statius.*

Sequitur.

Cæcilius quoque ille comœdiarum poëta inclytus seruus fuit, & propterea nomen habuit Statius, sed postea versum est quasi in cognomentum appellatúsque est Cæcilius Statius.

Vti aliis aliquot signis, sic etiam appellatione antiquitùs liberi à seruis distinguebantur. Olympiodorus: Πάλαι, inquit, ϗ τοῖς ὀνόμασιν διεκέκριντο οἱ ἐλεύθεροι τῶν

δούλων: Atque ideo in libertatem vindicati aut nomen prorſus mutabant, aut quod fuerat nomen in cognomen vertebant, aſſumto nouo prænomine, Patroni plerumque à quo manumiſſi erant. Exemplo ſit Cæcilius Statius, de quo in præſens Gellius agit. Elegantiſſimè ad hunc morem alludit Perſius Sat. 5.

——Heu ſteriles veri, quibus vna
Quiritem
Vertigo facit. Hic Dama eſt non
treſsis agaſo
Verterit hunc Dominus momento
turbinis exit
Marcus Dama, pappæ! ——
Hæc noua libertas, hoc nobis pilea
donant.

Lib. 7. cap. 9.

Sed Quintus Ennius in Satyris memorderit dixit per e literam, non momorderit: Meum, inquit, non est, *at si me canis* memorderit.

In MS. erat: *Meum non est, alt'nus iste canis memorderit.* Fortean scripsit Ennius: *Meum non est, alterius si te canis memorderit.* Vt sit prouerbiali specie dictum in eum qui mali sui causam non ipsi auctori, sed alteri cuipiam imputat, ὥσπερ κύων εἰς τὸν λίθον ἀγανακτοῦσα. Ego certe Enniana istæc verba hoc sensu emendari malim, quàm omni omnino sensu carere.

Libro 7. capite 18.

Et hoc quod dicemus, ei rei non tenue argumentum *esse potest. Prælio Cannensi* Hannibal Carthaginensium Imperator ex captiuis nostris electos decem Romam misit, &c.

Lectio interrupta. Nihil verius quàm legi oportere: hoc quod dicemus, ei rei non tenue argumentum *est. Post prælium Cannense*, &c. Vide Valerium lib. 2. cap. 9.

Lib. 10. *cap.* 23.

Institutúmque est vt cognatis osculum ferrent *reprehendendi* causa, vt odor indicium faceret si bibissent.

Lege, *deprehendendi causa*, ipsa id ratio postulat. De hoc autem Romanorum more consulantur Plinius, Tertullianus, Seruius in Virgil. Athenæus & Dionys. Halicarnass. Tacitè quoque eò alludit Martialis Epigram. lib. 5.

Fatere multo Myrtale solet vino
Sed fallat vt nos folia deuorat lauri

Merúmque cauta fronde non aqua miſcet
Hanc tu rubentem prominentibus venis
Quoties venire, Paule, videris contra
Dicas licebit, Myrtale bibit laurum.

Sequitur eodem capite.

Bibere autem ſolitas ferunt loream, paſſum murinam *& quæ idgenus ſapiant potu dulcia.*

Lectio haud dubiè adulterina. Superioris temporis editiones pro *ſapiant* partim legũt *optant*, partim *epotant*. Quod ni MS.R. auctoritas obſtaret legerem ſimpliciter: *atque id genus potu dulcia.* Sed inibi ſcriptum erat: *& quæ idgenus expiant potu dulcia.*

Quare potiùs legendum videtur: *& quæ id genus exſpirant potu dulcia:* vt ſcilicet exſpirare hoc loco reſpondeat Græcorum ἀποπνέειν & ἀποπνεύεσθαι, quatenus exponitur διὰ τοῦ ὄζειν Latinè olere vel redolere. Ita Tertullianus Apologetici cap. 6. de re ſimili loquens: Idcirco, inquit, & oſcula propinquis offerre neceſſitas erat, *vt ſpiritu indicarentur*, vbi, *vt ſpiritu indicarentur*, idem eſt quod Gellius ait, *vt odor indicium faceret*. Sed nota perperam vulgò apud Tertullianum pro *indicarentur*, *iudicarentur* legi.

Lib. 5. cap. 16.

Sed & hic ea quæ diſſerimus imaginandum, eiuſdémque illius Enniani Neoptolemi,

de quo ſuprà ſcripſimus, conſilio vtendum eſt, qui deguſtandum ex philoſophia cenſet, non in eam ingurgitandum.

Vide miram metamorphoſin corruptiſſimi huius loci. In MS. erat : *Sed hic eáque diutiùs ĩmurnandum.* Latent hic veſtigia veteris & veræ lectionis, quæ profectò ita eſt: *ſed neque hîc diutius immorandum*, &c. Poſtquam enim Gellius in præcedentibus diſſeruerat, de videndi ratione ex diuerſis Philoſophorum opinionibus petita, hæc concluſionis inſtar addit: Reſpicit autem ad antecedens caput, vbi de philoſophica iſtac quæſtione agens, corpuſne ſit vox an incorporeum, ſimiliter cõcludit hoc Enniani Neoptolemi dicto:

Philosophandum est paucis, nam omnino haud placet.

Lib. 13. *cap.* 29.

Nosti, inquam, Magister verbum illud scilicet vetus: *Egregiam* Musicam, quæ sit abscondita, eam esse nulli rei.

Ita legunt omnes S. E. & Erasmus in enarratione huius prouerbij. At si quis paulò accuratiùs hæc verba pensitet, & cum Græcis vnde expressa sunt conferat, faclle deprehendet vocem *egregiam* huic loco malè conuenire. Viderat id ex parte H. ST. qui propterea legi maluit: *Nosti, inquam, Magister verbum illud, scilicet egregiè vetus: Musicam*, &c. Sed, quod aiunt, lutum luto purgauit. Omnino legendum ex MS. R. *Nosti, in-*

quam, Magister verbum illud scilicet è Gracia vetus : Musicam, &c. Græcis enim quondam celebratum adagium: οὐδὲν ὄφελος ἀποῤῥήτου καὶ ἀφανοῦς τῆς μουσικῆς, à quibus id postea Latini mutuarunt. Ita Suetonius in Nerone; *Subinde*, inquit, *inter familiares Gracum prouerbium iactans. Occultæ musicæ nullum esse respectum*. Sed facile fuit pro *è Gracia egregiam* substituere propter adfinitatem literarum C & G quæ in scriptis codicibus sæpiùs confunduntur. Adde quod paulo sit infrequentius dicere, *verbum è Gracia vetus*, pro, *vetus Gracorum prouerbium*.

Lib. 2. *cap*. 19.

Næuius in *Tryphallo*.

M S. *in Tiphallo*. Quare omnino legendum censeo cum Baptista Pio, & vetustis aliquot codicibus excusis: *Nauius in Ithyphallo*. Nec tam auctoritas id mihi & M S. fides persuasit, quàm quod consimilem prorsus, quamuis paulo manifestiorem errorem in Nonio deprehenderim. Legitur ibi in nouissima Merceri editione, & M S. Bibliothecæ Mazarineæ: *Longurio, id est, longus. Varro Tripallo* περὶ ἀρρενότητος: *Ego nihil Varro, ideo ita hic curat, qui ante me est, nescio qui longurio*. Pro quo indubitanter lege: *Varro Ithyphallo* ἢ περὶ ἀρρενότητος. Notum enim Varronem omnes suas Satyras dupliciter inscripsisse,

αἰνιγμα-

αἰνιγματώδως & κυρίως. Exemplo ſint ex iis; quarum fragmenta ad nos peruenere, Aborigines ἢ περὶ ἀνθρώπου φύσεως; Cygnus ἢ περὶ ταφῆς, ἔχω σε ἢ περὶ τύχης, Hecatombe ἢ περὶ θυσιῶν. Ad hunc, inquam, modum, quam περὶ ἀῤῥενότητος ſcripſerat Satyram, aptiùs certè intitulare non potuit, quã ἰθύφαλλον, ipſo ſcilicèt illius membri nomine, in quo virilitatis ſedes eſt. Quæ ſequuntur apud Nonium verba Varronis ita reſtituo: *Ego verò nihil video, ita hîc obſcurat, qui ante me eſt neſcio qui longurio.* Sed redeo ad Næuium, qui fabulam ſuam tranſtuliſſe videtur à Theocle veteri Poëta Græco, qui eiuſdem nominis fabulam fecit, te-

ſte Athenæo lib. II.

Lib. 17. *cap.* 2. *legit H. ST.*

Sed nunc arrabo in ſordidis verbis haberi cœptus ac multo videtur *ſordidius* arra, quanquam arra quoque veteres ſæpè dixerint *& compluriens Laberius.* Miſerrimas, *inquit*, vitas exegerunt, & hic *mimus* in otiis inquit, conſumtus eſt. Elegantia vtrobique ex multitudinis numero quæſita eſt.

Certè ſi quis alius locus, tum vel hic imprimiş de correctorum audacia cõqueritur. In antiquis editionibus pro *ſordidius rectius* ſcriptum erat & verè rectiùs. Dein poſt vocem *dixerint* interpunctum erat & incipiebat noua ἐκλογὴ ex Quadrigarij annalibus in hunc modum concepta. *Et compluries*, inquit, *in laboribus miſerrimas vitas exegerunt: & hic motus in otiis, inquit,*

consumtus est. Vide quæso quàm temerè & verba & sensum veteris scripturæ immutarint, quæ licèt mendosa sit, nilominus tamen integritatis suæ satis luculenta vestigia retinet. Non dubito quin vera & genuina lectio sit: *Complures, inquit, in laboribus miserrimas vitas exegerunt: at hic nimiis in otiis consumtus est.* Approbant hanc lectionem quę ipse Gellius glossematis loco addit: *Elegantia*, inquit, *vtrobique ex multitudinis numero quæsita est.* Multitudinis numerum intelligit, quem vulgò pluralem vocant & respicit ad istæc verba, *in laboribus* & *in otiis*; quæ duo elegantissimè hoc loco Quadrigarius sibi inuicem opposuit.

Libro 7. capite 1.

Neque multis diebus pòſt, quàm ille anguis in lecto viſus eſt, mulierem *conce-piſſe : concepti* fœtus ſigna atque ſenſum pati.

Lege abſque interpunctione: *mulierem cœpiſſe concepti fœtus ſigna atque ſenſum pati:* Et ſenſus huius loci integer erit, qui alioquin hæret.

Lib. 17. cap. 10.

Quin etiam ſcientem vltrò *& oſtentandi* gratia venenum rapidum & velox ſæpenumero hauſiſſe, atque id tamen ſine noxâ fuiſſe.

Lectio ſuſpecta. Quæ enim in bibendo veneno oſtentatio? Ferri poſſet, ſi id non de Mithridate rege, ſed de Agyrta vel Præſtigiatore aliquo diceretur. Quare potiùs legendum videtur cum MS. R. *Quin etiam*

ſcientem vltro tentandi gratia venenum, &c.

Lib. 7. cap. 13.

Rhodienſes ſuperbos eſſe aiunt, id obiectantes, *quod mihi à liberis meis minime dici velim:* Sint ſanè ſuperbi, quid id ad nos attinet? Id ne iraſcimini ſi quis ſuperbior eſt quàm nos?

Ita edidit H. ST. cùm in antiquis editionibus legeretur: *quod mihi è liberis*, &c. Vtrumque mendosè. Me iudice vera lectio eſt: *Rhodienſes ſuperbos eſſe aiunt id obiectantes, quod mihi & liberis meis minime velim.* Sunt ſcilicet hæc verba ἀποτροπιασμὸς ſuperbiæ, quam Cato ſibi ſuiſque liberis vt pernicioſiſſimum malum deprecatur. Ita ex contraria parte clamant Iudæi in paſſione noſtri Saluatoris:

τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. Abominandi autem hac formula, *Quod minime velim*, vtitur Cicero Epist. fam. lib. 19. ep. 1. *Quamobrem siue in Tusculano, siue in Cumano adire te placebit, siue, quod minimè velim, Romæ*, &c. Idem lib. 12. ep. 8. *si, quod nolim, aduersi quid acciderit.* & lib. 1. ad Q. fratrem ep. vlt. *Verùm hæc absint velim.* Videntur Latini hoc loquendi genus expressisse ex Græcorum, ὃ μὴ γένοιτο. Vide Laërtium in elegantissimo Platonis Epigrammate: τῷ μήλῳ βάλλω σε, &c. Apud eundem in testamento Aristotelis: ἐὰν δὲ τῇ παιδὶ συμβῇ τι (ὃ μὴ γένοιτο οὐδὲ ἔσται) πρὸ τοῦ γήμασθαι, &c. & ibidem paulò post: ἐὰν δέ τι περί-

πρὶν συμβαίνῃ Νικάνορι (ὃ μὴ γένοιτο) &c. Addenda hæc formula Brissonio vbi de testamentariis substitutionibus agit.

Lib.15.cap.1.

Tum Sylla conatus est & tempore magno eduxit copias, vt Archelai turrim vnam quam ille interposuit ligneam incenderet, *&c.*

Subest vitium Quadrigarij hisce verbis. Lego: *Cùm Sylla conatus esset magno tempore, eduxit copias*, vt &c. Sensus est: *Postquam Sylla diu frustrà tentauit eminus expugnare Archelaum, eduxit copias*, &c. Videndus integer ille Quadrigarij locus apud Gellium.

Lib.9.cap.11.

De Maximo Valerio, qui Coruinus appellatus est, ob auxilium propugnatio-

némque corui alitis, haud quisquam est nobilium scriptorem qui secus dixerit.

Non capio sensum huius loci, nisi legatur: *De Marco Valerio, quod Coruinus appellatus est ob auxilium propugnationémq; corui alitis, haud quisquam est*, &c. Huic autem Valerio prænomen fuisse non Maximo, sed Marco ex Liuio & aliis historiæ Romanæ scriptoribus constat. Paulò pòst vbi legitur: *vt in Gallum tam immaniter arrogantem pugnare sese permitterent*: Restitue: *In Gallum tam inaniter arrogantem*. Ita Liuius de re simili loquens: *Armatum*, inquit, *adornatúmque aduersus Gallum stolide lætum producunt*.

Lib. 7. cap. 3.

Sed si honorem non æquum est haberi ob eam rem, quod benefacere voluisse quis dicit, neque fecit tamen: *Rhodiensibus tale erit*, non quod malè fecerunt, sed quia voluisse dicuntur.

Corruptam esse & mutilam posteriorem partem huius ἐπαγωγῆς, quiuis facilè primo statim intuitu videt. Legendum censeo ex vestigiis MS. R. *Nec Rhodiensibus oberit, non quod male fecerunt, sed quia voluisse dicuntur.*

Lib. 15. cap. 13.

Nouius in *Ligatraca*.

Mendosum esse nomen huius fabulæ liquido constat. ASC. & GR. legunt: *in Ligararta Licinaria*. C. TOR. *in Ligararea*. Aliquanto melius MS. R. *in Li-*

garchia Liganaria. Me iudice lege: *Nouius in Lignaria.* Eius nominis fabulam Nouianam citat Priſcianus lib. 5. quamuis ibi perperam pro *Nouius Nauius* legatur, quo modo ſæpiùs erratum in nomine huius Poëtæ.

Lib. 10. *cap.* 3.

Vbi id audiuit, lecticam iuſſit deponi; *ſtuppis* quibus lect a *deligata* erat, vſque adeò verberari iuſſit, dum animam efflauit.

Lege: *ſtruppis quibus lectica religata erat*, Iſidorus lib. 19. c. 4. *Struppi*, inquit, *vincula loro vel lino facta.* Et ſtatim addit Liuij Poëtæ teſtimonium hoc:

Túncque remos iuſſit religare ſtruppis.

Sequitur hoc capite.

Contra ius contráque leges virgis cæ-

duntur aut ſupplicio *extremo* necantur.

In MS. pro *ſupplicio extremo, ſupplicio extimo* ſcriptum erat: Antiquè. Feſtus: *Extimum extremum ſignificat, ita vt intimo ſit contrarium.* Varro, Tithono ἢ περὶ γήρως, *Qua voluntatem æuitatis extima attigit metam æuitas.* Sed vt hoc obiter moneam. Ita vulgò corruptiſſimè legitur Varronis hoc fragmentum apud Nonium in v. Æuum, cui emendando quod ſciam nemo manum admouit. En tibi gemmam è ſtercore. Scripſerat olim Varro: *Quaſi volutatim extima attingit metam æuitas.* Sententia ex Philoſophorum ſinu depromta, quos de æui volubilitate conſule. Volutatim

ea figura dictum est qua minutatim, celeratim, saltuatim, &c.

Lib. 2. cap. 13.

Is Asellio sub P. Scipione Africano tribunus militum ad Numantiam fuit, résque eas quibus gerendis ipse interfuit conscripsit.

Hic ille est C. Sempronius Asellio, cuius historiarum liber primus perperam à Nonio in v. Bubo sub Agellij nomine citatur. Quamuis nouissimus eius editor pro Agellio ibi Gellium legi mallit, vt nimirum intelligatur Cn. Gellius auctor Dionysio Halicarnasseo, Sosipatro, Macrobio & nostro Aulo Gellio sæpè laudatus. Sed profectò vir alioqui doctissimus non animaduertit, istum Cn. Gellium non simpliciter historiam sui

temporis ſcripſiſſe, ſed annales inde vſque à prima Romanæ gentis origine; vt ita fragmentum illud Nouianum, ſi ad hunc Gellium pertineat, non ex hiſtoriarum, ſed annalium libro primo citari neceſſum ſit. Quare apud Nonium pro *Agellius hiſtor. lib.* I. omnino legi debet, *Aſellio hiſtor. lib.* I. vt apud eundem in v. gliſcitur, *Aſellio hiſt. lib.* IV. Eiuſdem hiſtoriarum liber III. citatur à Priſciano lib. 5. Sed vt apud Nonium *Agellius*, ita ibi malè *Aſellius* vocatur.

Lib. 3. cap. 3.

Paraſitus ibi eſuriens hæc dicit;

Vt illum dii perdant primus qui horas repperit,
Quique adeò primus ſtatuit hoc ſolariũ,

Quod mihi comminuit misero articulatim diem.
Nam me puero vterus erat solarium
Multo omnium istorum optimum & verissimum.
Vbi iste monebat esse, nisi cùm nihil erat.
Nunc etiam quod est, non estur, nisi soli lubet.
Itaque adeò iam oppletum est oppidum solariis
Maior pars populi arida reptant fame.

Habes simillimam esurientis Parasiti querelam in Alciphronis Rhetoris epistola, quæ, quoniam & elegans est & hactenus inedita, non ingratum fore arbitror, si integram eam hîc adscripsero.

Τρεχέδειπνος Λοπαδεκθάμβῳ.

Ὁ γνώμων οὔπω σκιάζει τὴν ἕκτην· ἐγὼ δὲ ἀποσκλῶναι κινδυνεύω τῷ λιμῷ κεντούμενος. εἶεν ὥρα σοι βουλεύματος Λο-

παδέκθαμβε, μᾶλλον δὲ μοχλοῦ καὶ καλωδίου ἀπάγξασθαι. Εἰ γὰρ καὶ ὅλην καταβαλοῦμεν τὴν κίονα τὴν τὸ πικρὸν τοῦτο ὡρολόγιον ἀνέχουσαν, ἢ τὸν γνώμονα τρέψομεν ἐκεῖσε νεύειν, οὗ τάχιον δυνήσεται τὰς ὥρας ἀποσημαίνειν, ἔσται τὸ βούλευμα παλαμήδειον· ὡς νῦν ἐγώ σοι αὖω ὑπὸ λιμοῦ καὶ αὐχμῆς. Θεόχαρις δὲ οὐ πρότερον καταλαμβάνει τὴν στιβάδα, πρὶν αὐτῷ τὸν οἰκεῖον δραμόντα φράσαι τὴν ἕκτην ἑστάναι. δεῖ οὖν ἡμῖν τοιούτου σκέμματος, ὃ κατασοφίσασθαι καὶ παραλογίσασθαι τὴν Θεοχάρεως εὐταξίαν δυνήσεται. Τραφεὶς γὰρ ὑπὸ παιδαγωγῷ, βαρὺς καὶ ὀφρυωμένος οὐδὲν φρονεῖ νεώτερον, ἀλλ' οἷά τις Λάχης ἢ Ἀπολληξίας, ὥσπερ ὃς μὲν τοῖς ἔθεσι καὶ οὐκ ἐπιτρέπει τῇ γαστρὶ πρὸ τῆς ὥρας, ἢ ἐκεῖνος τοῦ πίμπλασθαι. ἔρρωσο.

Ibidem.

Marcus autem Varro in libro de comœdiis Plautinis primo *actu* verba hæc

ponit: Nam nec Gemini, nec Leones, nec Cordalium, nec Anus, nec Bis compressa, nec Bœotia Plauti vnquam fuit. Neque adeò ἄγροικος, neque Commorientes, sed *M. Acutici*.

Quid hoc? an Varronis ille liber fabulæ instar in certos actus diuisus erat? & vt id fuerit, an verba quæ ex eo libro hîc citantur, ipsius Varronis sunt? Certè prius illud affirmare absurdum est, posterius etiam piaculum. Nam si ipsi Varroni iudicium hoc de fabulis Plautinis addicamus, consequens erit, eum sibimet non constare, cùm in hisce verbis Bœotiam Plauti genuinam fabulam esse neget, quod paulò anteà indubitanter affirmauit. Rem tam impeditam ope Manuscripti Regij expedio

pedio, vbi ſcriptum erat: *Marcus autem Varro in libro de comœdiis Plautinis primo, Accij verba hæc ponit*, &c. Rectiſſimè. Sunt ſcilicèt verba, quæ hîc ex Varrone citantur, Accij illius, quem Gellius ait indicem ſcripſiſſe ſuper fabulis Plautinis, quæ dicuntur ambiguæ. Quare vides quàm temerè H. ST. ὃ *actu* velut otioſam vocem editione ſua excluſerit. Sed nec ipſa Accij verba abſque mendo ſunt. Quis enim ille *M. Acuticius*, quem Bœotiam & alias aliquot fabulas Plauto falsò adſcriptas feciſſe ait? In MS. erat: *M. Accilij*: Ego reſcribi velim, *M. Aquilij*. Confirmant hanc lectionem præter veſtigia vete-

ris ſcripturæ ; ipſius Gellij hæc verba, quæ paulùm præcedunt: *Sicut iſtam*, inquit, *quam proximè legebamus, cui eſt nomen Bœotia; nam cùm in illis vna & viginti non ſit & eſſe Aquilij dicatur, nihil tamen Varro dubitauit, quin Plauti foret*, &c. Similiter erratum eſt apud Varronem de lingua Lat. lib. 5. in hiſce verbis: *Accenſum ſolitum ciere Bœotia oſtendit, quam Comœdiam alij eſſe dicunt.* vbi omnino legendum: *quam Comœdiam Aquilij eſſe dicunt.* Quamuis non deſint, qui *alij* in *Ælij* mutandum cenſent, ſed, quod pace eorum dixerim, minus rectè.

Lib. 13. *cap.* 8.

Eo namque argumento demonstrat, qui sapiens esse rerum humanarum velit, non libris solis, neque disciplinis rhetoricis dialecticísque opus esse, sed oportere eum versari exercerique in rebus *cominus* noscendis periclitandísque, eáque omnia acta & euenta firmiter meminisse.

Vox *cominus* sensui planè cõtraria est. Rectiùs legeretur: *In rebus eminus noscendis*; id est, πόῤῥωθεν, seu ex longinquo: sed neque hoc probo, nixus MS. R. auctoritate, vbi scriptum erat: *In rebus communibus noscendis.* Res communes vocat τὰ πᾶσι κοινῶς συμβαίνειν εἰωθότα. Ita communes sensus, Deus communis, & communes literæ apud Phædrum, Ausonium, Tertullianum. Dicitur autem quadrupliciter ali-

quid commune esse, ἢ δὲ εἰς τὰ μέρη διαιρετὸν, ὡς κληρουχουμένη γῆ, ἢ δὲ ἀδιαιρετὸν ἐν χρήσει κοινῇ λαμβανόμενον, ἢ δὲ ἐν περικαταλήψει ἰδιοποιούμενον, ὡς ἐν θεάτρῳ τόπος, ἢ ἐν βαλανείῳ, ἢ δὲ ἀδιαιρέτως εἰς κοινὴν καὶ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν περιβαλλόμενον, ὡς ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκος. Vide Vlpianum in Demost. Orat. περὶ τῶν ἐν χερρονήσῳ.

Lib. 16. *cap.* 4.

Iusiurandum eos tribunus militaris adigebat in verba hæc : In Magistratu C. Lælii C. F. Consulis, L. Cornelii P. F. Consulis, in exercitu decémque millia passuum propè furtum non facies, dolo malo, solus neque cum pluribus, *&c.*

Nota formulam, *Solus neque cum pluribus*, quam Romani ab Atheniensibus mutuarunt. Apud eos enim Ephebi, vbi vigesimo anno Ciuium albo in-

ſcribebantur ita iurabant: οὐ καταισχυνῶ τὰ ὅπλα, οὐδὲ καταλείψω τὸν παραστάτην, ᾧ ἂν τύχω, ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν, καὶ ὁσίων, καὶ μόνος, καὶ μετὰ πολλῶν. Et paulò pòſt: καὶ ἄν τις ἀναιρῇ τοὺς θεσμοὺς οὐκ ἐπιτρέψω, ἀμυνῶ δὲ καὶ μόνος, καὶ μετὰ πάντων. Vide Iul. Polucem lib. 8. cap. 30.

Lib. 17. cap. 8.

Conſideremus, cur oleum quidem ſæpè & facilè *ſtet*: vina rarenter congelaſcant.

In MS. R. erat: *cur oleum quidem ſæpè & facilè: ſed vina rarenter congelaſcant.* Ita certè aptiùs cohæret hic locus, & habet maiorem vim particula *quidem*, quam vt otioſam H. S T. extra editionem ſuam eliminauit. Attamen non fugit me, ſi quis veterem lectionem malit,

eam sic defendi posse, vt videatur hîc verbum *stare* dictum, quâ ratione superiùs ait, *mare Scythicum gelu stringi & consistere.*

Lib. 3. *cap.* 17.

Quod *impenso pretio* librum Pythagoricæ disciplinæ emisset, éxque eo Timæum nobilem illum dialogum *continuasset.*

Quem non prima facie offendit verbum continuasset? Repone eius loco ex MS. R, *concinnasset*, & salua res erit. Concinnare, conficere, colligere, proprietatem habet à cinno, quod erat apud veteres potionis genus ex variis liquoribus confectum. Pro *impenso pretio*, MS. legebat *immenso pretio.*

Lib. 1. *cap.* 12.

M. Cato de Lusitanis cùm Ser. Galbam accusauit, *eum dicit ius pontificium discere noluisse.* Ego me nunc volo ius pontificium optimè scire, iámne ea causa Pontifex capiar? *&c.*

Locus corruptissimus, ex quo nihil sani elicies. In MS.R. scriptum erat: *M. Cato de Lusitanis, cùm Ser. Galbam accusauit, tamen dicunt deficere voluisse.* Quare facta interpũctione post vocem *accusauit*, reliqua ita legerim: *Lusitanos dicunt deficere voluisse.* Sunt scilicèt hæc verba, & quæ sequuntur, fragmentum ex Oratione Catonis, quã habuit pro direptis Lusitanis contra Ser. Sulpitium Galbam. Sed quo manifestior sit emendationis nostræ veritas, addidi

ex Liuiana epitome libri quadragesimi noni, quæ ad rem pertinere visa sunt: *Cùm L. Scribonius tribunus pl. rogationem promulgasset, vt Lusitani, qui ex fœdere Po. Ro. dediti à Ser. Sulpitio Galba in Gallia vænissent, in libertatem restituerentur, M. Cato acerrimè suasit: extat oratio in annalibus eius inclusa. Q. Fuluius Nobilior sæpè ab eo in senatu laceratus respondit pro Galba. ipse quoque Galba cùm se damnari videret amplexus duos filios prætextatos, & filium C. Sulpitij, cuius tutor erat, ita miserabiliter pro se locutus est, vt rogatio antiquaretur. Extant tres orationes eius, duæ aduersus L. Scribonium trib. pl. rogationésq-*

que eius habitas de Lusitanis, vna contra L.Cornelium Cethegũ, in qua Lusitanos prope se castra habentes cæsos fatetur, quod compertum habuerit, equo atque homine suo ritu immolatis, per speciem pacis adoriri exercitũ suum in animo habuisse. Habes in posterioribus hisce verbis excusationem Galbæ, quæ nititur iusta reprehensione voluntatum in rebus illicitis. Dicit enim Lusitanos per speciem pacis adoriri exercitum suum in animo habuisse, & nisi occupasset repentina eorum incursione oppressum fuisse. Huic argumento respondet nunc Cato: *Lusitanos,* inquit, *dicunt deficere voluisse. Ego me nunc volo,* &c. Si-

mili ἐπαγωγῇ vſus eſt idem Cato in Oratione pro Rhodienſibus, ex qua hæc citantur apud Gellium l. 7. cap. 3. *Qui acerrimè*, inquit, *aduerſus eos dicit, ita dicit, hoſtes voluiſſe fieri. Et quis eſt tandem noſtrorum, qui quod ad ſeſe attineat, æquum cenſeat, quenquam pœnas dare ob eam rem quod arguatur malè facere voluiſſe?* &c. Plura autem de hac actione in Ser. Sulp. Galbam, vide apud Ciceronem, Valer. Maximum, Suetonium, & Aſcon. Pædianum Comment. in Diuinationem.

Lib. 4. cap. 20.

Qui iurabat Cauillator quidam & Canicula & *nimis ridiculus* fuit.

Similiter ferè Cicero in Bru-

to: *Longè autem post homines natos improbißimus C. Seruilius Glaucia, sed peracutus & callidus imprimísque ridiculus.* Idem loquendi genus puto olim fuisse in epistola 17. lib.9.ad familiares, quæ vulgò ita incipit: *Non tu homo ridiculus es, qui cùm Balbus noster apud te fuerit ex me quæras, quid de istis municipiis & agris futurum putem?* In antiquis excusis & manuscriptis aliquot codicibus, quos inspexi, legitur; *Num tu homo ridiculus es? qui,* &c. Ego vocem *num* truncam censeo & scripsisse absque interrogatione Ciceronem: *Nimium tu homo ridiculus es, qui,* &c. Ita alibi Cato apud Gellium: *Næ tu,* in-

quit, *Aulæ nimium nugator es, cùm maluisti culpam deprecari, quàm culpa vacare.*

Lib. 4. cap. 4.

Rem, inquit Phauorinus, planè *dicam.* Postulas, quod est difficillimum, dici planius.

Corruptum hunc & malè diuulsum locum ita restituo: *Rem, inquit Phauorinus, planè dictam postulas (quod est difficillimum) dici planiùs.* Vide, quantum vnica litera in sensu valeat, & quam temerè & absque vlla ratione in nouitiis aliquot Gellij editionibus particula negatiua verbis hisce inserta sit.

Sequitur hoc capite.

Et si ignoro, an hordeum sit ex penu, aut quibus verbis penus definiatur, *non ea re* literas quoque alias nescio.

Quid voces iſtæ *ea re* ſibi velint, non video. Credo legendum : *non propterea literas quoque alias neſcio.*

Ibidem paulò pòſt:

Quod enim ipſius patrisfamilias eiúſque familiæ, quæ circa eum, aut liberos eius eſt, *& opus non facit*, cauſa paratum eſt, penus videri debet.

Quorſum hæc verba? *& opus non facit.* Reſcribendum ex MS. R. *& opus eorum facit.*

Lib. 4. cap. 3.

Memoriæ traditum eſt *quingentis ferè annis* poſt Romam conditam nullas rei vxoriæ, neque actiones, neque cautiones in vrbe Roma aut in Latio fuiſſe, *&c.*

Puto hîc excidiſſe vocem *plus*, & ſcriptum olim fuiſſe à Gellio : *quingentis plus ferè annis P. R. C.* vti ſuprà lib. 17. cap. 21. *Poſt Sophoclis & Euripidis*

mortem annis plus ferè centum sexaginta. Si enim simpliciter legas *quingentis fere annis P. R. C.* idem prorsus valet particula *ferè*, quod formula *non longe minus*, qua consimili ratione vtitur lib. 20. cap. 1. *A quo tempore*, inquit, *ad hunc diem anni esse non longe minus septingenti videntur.* Hanc autem significationem hoc loco particulæ *ferè* attribuere, contra ipsum Gellium est, qui paulò pòst expressim ait, Sp. Caruilium Rugam primum fecisse diuortium, sub Consulatu M. Atilij & P. Valerij, qui, vti volunt accuratiores Chronologi, incidit in annum V.C. IↃ.XXVII. Quare aut vocula *plus* hic inserenda est;

aut cum Tertulliano legendum, *ſexcentis ferè annis P.R.C.* Tertulliani locus eſt Apologetici cap. 6. *Vbi eſt illa,* inquit, *felicitas matrimoniorum de moribus vtique proſperata, quâ per annos fermè ſexcentos ab Vrbe condita nulla repudium Domus ſcripſit?* &c.

Ibidem.

Tum primùm Cautiones rei vxoriæ neceſſarias eſſe viſas ſcripſit, cùm Sp. Caruilius, cui Ruga cognomentum fuit, vir nobilis diuortium cum vxore fecit, quia liberi ex ea corporis vitio non gignerẽtur, anno Vrbis conditæ IↃ.XXIII. M. Atilio P. Valerio Conſulibus.

De anno primi diuortij ipſe ſibi Gellius non conſtat. Infrà enim lib. 17. cap. 21. id factum dicit anno V. C. IↃ. XIX. hîc

contrà anno IↃ. XXIII. Vtrobique haud dubiè in ſcriptura numeri erratum eſt. Reſcribendum cenſeo, IↃ. XXVII. in quem annum V. C. incidit conſulatus M. Atilij Reguli & P. Valerij Flacci, vti placet Varroni Verrio Flacco, & aliis diligentioribus temporum ſcriptoribus.

Ibidem.

Atque is Caruilius traditur vxorem, quam dimiſit, egregiè dilexiſſe, chariſſimámque morum eius gratia habuiſſe, & iuriſiurandi religionem animo atque amori præuertiſſe, quod iurare à cenſoribus coactus erat, vxorem ſe liberorum quærendorum gratia habiturum.

Iiſdem pænè verbis refert hoc diuortium Dionyſ. Halicarn. lib. 2 Πρῶτος ἀπολύσας λέγεται τὴν ἑ-

αὑτοῦ γυναῖκα Σπουέριος Καρουΐλλιος, ἀνὴρ οὐκ ἀφανὴς ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τῶν Τιμητῶν ὀμόσαι, τέκνων ἕνεκα γυναικὶ συνοικεῖν. Solennis autem formula legitimi coniugij, *liberorum quærendorum gratia*, quam Ariſtænetus elegantiſſimè Græcè reddit: ἐπ' ἀρότῳ παίδων γνησίων γαμετὴν ἄγειν, Damaſcius in vita Iſidori, γυναῖκα παιδοποιὸν ἄγειν, Pythagoras in Symbolis, γυναικὶ πλησιάζειν ἐπὶ τεκνοποιΐᾳ. Similem habes diuortij cauſam apud Photium in Excerptis ex Iſidori Philoſophi Vita: ὁ δὲ πάντων σωφρονέστατος Θεοσέβιος, καὶ τὴν πρὸς γυναῖκα παιδοποιὸν ὁμιλίαν ἐδέξατο. ἐπεὶ δὲ παῖδας οὐκ ἐγέννατην, κατασκευασάμενος ὁ Θεοσέβιος τὸν τῆς σωφροσύνης δακτύλιον· ὦ γύναι, φησὶ τῇ γυναικί, πάλαι μὲν σοι ἐπιδέδωκα δακτύλιον παιδουργοῦ συμβιώσεως· τὰ νῦν δὲ τοῦτον ἐπιδίδωμί σοι

σωφρονιστὴν, ἐπικουρόν σοι παρεσόμενον ἀεὶ τῆς σώφρονος οἰκουρίας· εἰ μὲν οὖν δυνήσῃ τε καὶ θελήσεις ἐμοὶ συμβιῶναι τὸν καθαρώτερον τρόπον. εἰ δὲ μή, ἔξεστιν ἀπαλλάττεσθαι πρὸς ἕτερον, ἀλλ' ὅμως καὶ τελείως ἐκδεδομένην παρὰ φίλου φίλῳ, &c. Vbi imprimis nota elegantissimè vocari annulum pronubum seu sponsalitium, ἁρμοστὴν παιδουργοῦ συμβιώσεως, & cum vxore legitimè congredi: τὴν πρὸς γυναῖκα παιδοποιὸν ὁμιλίαν δέχεσθαι.

Lib. 5. cap. 10.

Potui, inquit, huic tuæ tam ancipiti captioni iſſe obuiam, ſi verba non ipſe facerem, atque alio patrono vterer. Sed *magis* mihi in iſta victoria *proludium* eſt, cùm te non in cauſa tantùm, ſed in argumento quoque iſto vinco.

Non ſatisfacit mihi hic locus, neque adeò ipſi rationi. Veterem lectionem ex MS. R. erui,

quæ hæc eſt: *Opto, inquit, huic tuæ tam ancipiti captioni iſſe obuiam*, &c. *Sed maius mihi in iſta victoria prolubium eſt, cùm*, &c. Erroris cauſa fuit vox *prolubium* quæ cùm paulò rarior eſſet, in *proludium* mutata eſt & ſono vicinam, & vulgò magis notam.

Libro 5. *capite* 8.

Veluti cùm dicitur: M. Cicero homo magna eloquentia *atque Roſcius* hiſtrio ſumma venuſtate.

Manifeſtè peccatum eſt in editione H. ST. vbi legitur: *&* *quaſi Roſcius*, &c. Vtrobique reſcribendum: *& Q. Roſcius*, &c. Prænomen *Quinti* in particulas *que* & *quaſi* mutatum eſt popter abbreuiationem.

Lib. 3. cap. 16.

Ἔστι δὲ καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμηνος φύσις. Id tam obſcurè atque præcisè, *támque aduersè dictum*, &c.

Non probo hæc verba, *támque aduersè dictum*. Abſit enim vt credamus Gellium noſtrum de Hippocrate tam malè iudicaſſe, quaſi ſibimet in hiſce verbis non conſtaret. Dico legendum: *id tam obſcurè atque præcisè, tanquam aduersè dictum*, &c. Ita profectò ſcripſerat Gellius: Videntur enim primo intuitu Græca iſtæc Hippocratis, ἔστι δὲ καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμηνος φύσις, aduersè eſſe dicta, ſed reuera non ſunt, vti liquet ex ſubiunctâ Sabini interpretatione: ἔστι μὲν, φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκτρωσιν, οὐκ ἔστι δὲ, ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα.

Lib. 2. cap. 29.

Cùm igitur ipsa iret cibum pullis quæsitum, monet eos, vt *si quid ibi rei nouæ fieret,* diceretúrve, animaduerterent, *&c.*

Nimis hoc durum atque coactum. Malim cum MS. R. *si quid interea noui fieret*, &c.

Ibidem.

Hæc quidem est Æsopi fabula de amicorum & propinquorum leui & inani fiducia. Sed quid aliud sanctiores libri Philosophorum monent, *q. àm* vt in nobis tantùm ipsis nitamur? Alia autem omnia, quæ extra nos, extráque nostrum *animum* sunt neque pro nostris, neque pro nobis ducamus.

Auctior voce hic locus in MS. R. vbi legitur: *leui plerumque & inani fiducia*. Optimè: Quæ sequuntur absque interrogatione ita rescribenda censeo. *Sed quid aliud sanctiores libri Philo-*

sophorum monent ; vt in nobis tantùm ipsis nitamur, alia autem omnia, &c. Particula *quam* nauci non est, & à nugatore quodam Gellio donata. Error ortus ex vocibus *quid aliud*. Paulò pòst legitur in MS. R. pro *extra nostrum animum*, *extra nostrum arbitrium*. Sed malim veterem lectionem : Ita Demophilus vetus Pythagoricarum sententiarum collector : πέπεισο μὴ εἶναι σὸν κτῆμα, ὅπερ μὴ ἐντὸς διανοίας ἔχεις; quod est, vti vertit noster Gellius, Quicquid extra animum tuum est, ne pro tuo ducas.

Ibidem.

Mater iubet eos *à metu otiosos* esse.

Lege ex MS. R. *Mater iubet eos animo otioso esse*, id est, ani-

mo ſecuro & tranquillo. Ita Terentius: *Vbi te vidi animo eſſe omiſſo.* Ex contraria parte Cicero de Oratore lib. 2. *Suſpenſo*, inquit, *animo & occupato Craſſum tibi reſpondiſſe video.* Conſule Eraſmum in prouerbio, Otioſus eſto.

Lib. 2. cap. 26.

Sed in iis tamen coloribus, quibus modò dixiſti *deſignandis*, non perinde inopes ſumus, vt tibi videmur. Non enim hæc ſunt ſola vocabula rufum colorem demonſtrantia, *&c.*

Repone ex MS. R. pro *deſignandis denominandis*. Idē verbum excidit Macrobio Saturn. lib. 1. cap. 16. vbi vulgò perperam legitur: *Dies autem poſtridianos ad omnia maiores noſtri cauendos putarunt: quos etiam a-*

tros, velut infausta appellatione, damnarunt. Rescribendum omninò: *quos etiam atros velut infausta appellatione denominarūt.*

Lib. 7. cap. 17.

Mittamus, inquam, sicuti vis, quod Plautus obnoxiè dixit, si id esse nimis remotum putas, & quod videtur *vobis peruulgatius* esse, id me doce.

Cùm cætera omnia singulari numero dicantur, ipsa ratio negat τὸ *vobis* hîc ferri posse: Legendum me iudice: *& quod videtur notius peruulgatiúsque esse, id me doce*: Cuius lectionis satis luculenta extant vestigia in MS. R.

Lib. 7. cap. 20.

Est adeò inuenire apud nobiles poëtas huiuscemodi suauitatis multa, quæ *appareat nouata* esse non fortuita.

Reſcribe: *quæ apparent nauata eſſe, non fortuita.* A nauus, ſtrenuus, fortis, deducitur verbum nauare, quod valet; exquiſita diligentiâ elaborare. Quare elegantiſſimè hîc opponitur τῷ αὐτοσχεδιάζειν ſeu fortuitò aliquid agere.

Ibidem.

Vno quippe in loco *tales tanquam hiatus & ſonitus* in aſſiduis vocibus *pluribus* facit.

Attende & ſenſus idonei nihil elicies. Lego: ex veſtigiis M. R. *Vno quippe in loco tales támque hiantes ſonitus in aßiduis vocibus complures facit.* Nota ſimiliter hîc tanquam pro támque ſubſtitutum eſſe, vti contra lib. 3. cap. 16. támque pro tan-

quam, quod paulò antè monui.

Lib. 17. cap. 14.

Publius Mimos scriptitauit, dignúsque habitus est, *qui super Laberio iudicaretur*. C. autem Cæsarem ita Laberii maledicentia & arrogantia offendebat vt acceptiores & probatiores sibi esse Publii quàm Laberii Mimos prædicaret.

Locus corruptus propter ignorationem paulò remotioris vocabuli. Lege indubitanter ex MS. R. *qui suppar Laberio iudicaretur*. Sensus est, Publium Mimographum tanto in honore fuisse, vt non suppar tantùm Laberio iudicaretur, sed à Cæsare etiam ipsi præferretur.

In Libri vltimi Caput vltimum, seu in præfationem Gellianam, quæ perperam vulgò perorationis locum obtinet.

Atqui iucundiora alia reperiri queunt. Ipse autem ad hoc scripsi, vt liberis quoque meis paratæ istiusmodi remissiones essent, *&c.*

In optimæ notæ MS. R. erat hoc caput in initio totius operis positum : incipiebat autem hoc modo : *Iucundiora alia reperiri queunt,* &c. Neutra lectio placet mihi, tam manuscripta, quàm excusa. Nam velim vocem *atqui* nec planè deesse, nec superesse. Meâ quidem sententiâ vetus lectio est : *Alij iucundiora alia reperire queunt : Ipse autem,* &c. vt scilicet in mente

habuerit Gellius Atticorum illud prouerbium, ἄλλαι δ' ἄλλων ἐπιτηχνήσεις, quo nihil aptius ad hanc ſententiam. Ita Plinius lib. 9. epiſtolam ad Paulinum inchoat: *Alius alium ego beatiſſimum, exiſtimo, qui, &c.* Et Iulianus Imperator epiſtolam ad Serapionem: ἄλλοι μὲν ἄλλοις τὰς πανηγύρεις νομίζουσι· ἐγὼ δὲ &c. Et Theon Arati Interpres: ἄλλοις μὲν μελέτω γραφὰς ἀλλοίας ποιεῖν, ἡμεῖς δὲ &c. Hac ratione etiam Gellium noſtrum præfationem ſuam inchoaſſe credo. Quod ſequitur: *Ipſe autem ad hoc ſcripſi*, id eſt, in hunc finem, à Græcis deſumtum eſt, qui dicunt πρὸς τοῦτο & ἐπὶ τούτῳ. Ita Phædrus fabulator:

Cùm destinassem terminum operis
habere,
In hoc, vt aliis esset materiæ satis.

Ibidem.

Ego verò cùm illud Heracliti Ephesii viri summè nobilis verbum oordi haberem, quod profectò ita est: Introite, nam & hîc Dii sunt.

Non satis mirari queo, spuriũ hoc Heracliti dictum inualuisse tamdiu neque inuenisse vindicem, ipso etiam sensu falsitatem eius arguente. Sed quid? video etiam fuisse, qui id defenderent, & quæ nescio somnia ad eius probationem confingerent. Ego certè illarum partium me fore promitto, vbi vnicum saltem classici alicuius auctoris testimonium de hoc

prouerbio in medium produxerint. Interim quam veram & genuinam lectionem ex MS. R. erui, reponendam censeo; Ea hæc est: *Ego verò cùm illud Heracliti Ephesij viri summè nobilis verbum cordi haberem quod profectò ita est:* πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει. Sensus Græci huius prouerbij est, Confusam & prolatatam doctrinæ varietatem mentem potiùs obtundere, quã ad sapientiam promouere. Videamus nunc quàm aptè & concinnè hæc Gellianæ isti dissertationi conueniãt: quod quò meliùs fiat, rem paulò altiùs repetam. *Sed ne consilium quidem*, inquit Gellius, *in excerpendis notandisque rebus idem mihi quod*

plerisque illis fuit. Namque illi omnes & eorum maximè Græci, multa & varia lectitantes, in quas res cumque inciderant, alba vt dicitur, linea sine cura discriminis solam copiam sectati converrebant: Ego verò cùm illud Heracliti Ephesij viri summè nobilis verbum cordi haberem, quod profectò ita est: πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει. *Ipse quidem voluendis transeundisque multis admodùm voluminibus exercitus defessúsque sum; sed modica ex iis eáque sola accepi, quæ aut ingenia promta expeditáque ad honestæ eruditionis cupidinem vtiliúmque artiũ contemplationem celeri facilique compendio ducerent,* &c. Verè autem hoc Heracliti Ephe-

ſophorum monent; vt in nobis tantùm ipſis nitamur, alia autem omnia, &c. Particula *quam* nauci non eſt, & à nugatore quodam Gellio donata. Error ortus ex vocibus *quid aliud*. Paulò pòſt legitur in MS. R. pro *extra noſtrum animum*, *extra noſtrum arbitrium*. Sed malim veterem lectionem: Ita Demophilus vetus Pythagoricarum ſententiarum collector: πέπεισο μὴ εἶναι σὸν κτῆμα, ὅπερ μὴ ἐντὸς διανοίας ἔχεις; quod eſt, vti vertit noſter Gellius. Quicquid extra animum tuum eſt, ne pro tuo ducas.

Ibidem.

Mater iubet eos *à metu otioſos* eſſe.

Lege ex MS. R. *Mater iubet eos animo otioſo eſſe*, id eſt, ani-

mo fecuro & tranquillo. Ita Terentius: *Vbi te vidi animo esse omisso.* Ex contraria parte Cicero de Oratore lib. 2. *Suspenso*, inquit, *animo & occupato Crassum tibi respondisse video.* Consule Erasmum in prouerbio, Otiosus esto.

Lib.2.cap.26.

Sed in iis tamen coloribus, quibus modò dixisti *designandis*, non perinde inopes sumus, vt tibi videmur. Non enim hæc sunt sola vocabula rufum colorem demonstrantia, &c.

Repone ex MS. R. pro *designandis denominandis*. Idẽ verbum excidit Macrobio Saturn. lib. 1. cap. 16. vbi vulgò perperam legitur: *Dies autem postridianos ad omnia maiores nostri cauendos putarunt: quos etiam a-*

tros, velut infausta appellatione, damnarunt. Rescribendum omninò: *quos etiam atros velut infausta appellatione denominarũt.*

Lib. 7. cap. 17.

Mittamus, inquam, ſicuti vis, quod Plautus obnoxiè dixit, ſi id eſſe nimis remotum putas, & quod videtur *vobis peruulgatius* eſſe, id me doce.

Cùm cætera omnia ſingulari numero dicantur, ipſa ratio negat τὸ *vobis* hîc ferri poſſe: Legendum me iudice: *& quod videtur notius peruulgatiúſque eſſe, id me doce:* Cuius lectionis ſatis luculenta extant veſtigia in MS. R.

Lib. 7. cap. 20.

Eſt adeò inuenire apud nobiles poëtas huiuſcemodi ſuauitatis multa, quæ *appareat nouata* eſſe non fortuita.

Reſcribe: *quæ apparent nauata eſſe, non fortuita.* A nauus, ſtrenuus, fortis, deducitur verbum nauare, quod valet; exquiſita diligentiâ elaborare. Quare elegantiſſimè hîc opponitur τῷ αὐτοσχεδιάζειν ſeu fortuitò aliquid agere.

Ibidem.

Vno quippe in loco *tales tanquam hiatus & ſonitus* in aſſiduis vocibus *pluribus* facit.

Attende & ſenſus idonei nihil elicies. Lego: ex veſtigiis M. R. *Vno quippe in loco tales támque hiantes ſonitus in aßiduis vocibus complures facit.* Nota ſimiliter hîc tanquam pro támque ſubſtitutum eſſe, vti contra lib. 3. cap. 16. támque pro tan-

quam, quod paulò antè monui.

Lib. 17. *cap.* 14.

Publius Mimos scriptitauit, dignúsque habitus est, *qui super Laberio indicaret r.* C. autem Cæsarem ita Laberii maledicentia & arrogantia offendebat vt acceptiores & probatiores sibi esse Publii quàm Laberii Mimos prædicaret.

Locus corruptus propter ignorationem paulò remotioris vocabuli. Lege indubitanter ex MS. R. *qui suppar Laberio iudicaretur.* Sensus est, Publium Mimographum tanto in honore fuisse, vt non suppar tantùm Laberio iudicaretur, sed à Cæsare etiam ipsi præferretur.

In Libri vltimi Caput vltimum, seu in præfationem Gellianam, quæ perperam vulgò perorationis locum obtinet.

Atqui iucundiora alia reperiri queunt. Ipse autem ad hoc scripsi, vt liberis quoque meis paratæ istiusmodi remissiones essent, *&c.*

In optimæ notæ MS. R. erat hoc caput in initio totius operis positum : incipiebat autem hoc modo : *Iucundiora alia reperiri queunt*, &c. Neutra lectio placet mihi, tam manuscripta, quàm excusa. Nam velim vocem *atqui* nec planè deesse, nec superesse. Meâ quidem sententiâ vetus lectio est : *Alij iucundiora alia reperire queunt : Ipse autem*, &c. vt scilicet in mente

habuerit Gellius Atticorum illud prouerbium, ἄλλαι δ' ἄλλων ἐπιτηχνῆσαι, quo nihil aptius ad hanc sententiam. Ita Plinius lib. 9. epistolam ad Paulinum inchoat: *Alius alium ego beatissimum, existimo, qui*, &c. Et Iulianus Imperator epistolam ad Serapionem: ἄλλοι μὲν ἄλλοις τὰς πανηγύρεις νομίζουσι· ἐγὼ δὲ &c. Et Theon Arati Interpres: ἄλλοις μὲν μελέτω γραφὰς ἀλλοίας ποιεῖν, ἡμεῖς δὲ &c. Hac ratione etiam Gellium nostrum præfationem suam inchoasse credo. Quod sequitur: *Ipse autem ad hoc scripsi*, id est, in hunc finem, à Græcis desumtum est, qui dicunt πρὸς τοῦτο & ἐπὶ τούτῳ. Ita Phædrus fabulator:

Cùm destinassem terminum operis habere,
Jn hoc, vt aliis esset materia satis.

Ibidem.

Ego verò cùm illud Heracliti Ephesii viri summè nobilis verbum cordi haberem, quod profectò ita est: Introite, nam & hîc Dii sunt.

Non satis mirari queo, spuriũ hoc Heracliti dictum inualuisse tamdiu neque inuenisse vindicem, ipso etiam sensu falsitatem eius arguente. Sed quid? video etiam fuisse, qui id defenderent, & quæ nescio somnia ad eius probationem confingerent. Ego certè illarum partium me fore promitto, vbi vnicum saltem classici alicuius auctoris testimonium de hoc

prouerbio in medium produxerint. Interim quam veram & genuinam lectionem ex MS. R. erui, reponendam censeo; Ea hæc est: *Ego verò cùm illud Heracliti Ephesij viri summè nobilis verbum cordi haberem quod profectò ita est:* πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει. Sensus Græci huius prouerbij est, Confusam & prolatatam doctrinæ varietatem mentem potiùs obtundere, quã ad sapientiam promouere. Videamus nunc quàm aptè & concinnè hæc Gellianæ isti dissertationi conueniãt: quod quò meliùs fiãt, rem paulò altiùs repetam. *Sed ne consilium quidem*, inquit Gellius, *in excerpendis notandisque rebus idem mihi quod*

plerisque illis fuit. Namque illi omnes & eorum maximè Græci, multa & varia lectitantes, in quas res cumque inciderant, alba vt dicitur, linea sine cura discriminis solam copiam sectati conuerrebant: Ego verò cùm illud Heracliti Ephesij viri summè nobilis verbum cordi haberem, quod profectò ita est: πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει. *Ipse quidem voluendis transeundisque multis admodùm voluminibus exercitus defessúsque sum; sed modica ex iis eáque sola accepi, quæ aut ingenia promta expeditáque ad honestæ eruditionis cupidinem vtiliúmque artiū contemplationem celeri facilique compendio ducerent,* &c. Verè autem hoc Heracliti Ephe-

sij dictum esse, nec vt pristinum illud, falsum & suppositium liquet ex Diogene Laërtio, cuius in ipsius vita hæc verba sunt: Μεγαλόφρων δὲ γέγονε παρ' ὁντιναοῦν καὶ ὑπερόπτης, ὡς καὶ ἐκ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ δῆλον, ἐν ᾧ φησι· Πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει. Itidem fit eius mentio apud Athenæum lib. 13. vbi, cùm Myrtilus multa quidem & immodica, sed parùm vtilia de Philologicis doctrinis edisseruisset, tum addit Cynulcus, consimili prorsus ratione qua hîc Gellius: Πολυμαθημοσύνης τῆς οὐ κενεώτερον οὐδὲν, ἵππων ἔφη ὁ ἄθεος; ἀλλὰ καὶ Ἡράκλειτος ὁ θεῖος φησι, Πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει. Τί γὰρ ὄφελος τῶν τοιούτων ὀνομάτων, ὦ γραμματικὲ πάντας ἐπιτεῖψαι μᾶλλον ἢ σωφρονῆσαι δυνα-

δυναμένων τοὺς ἀκούοντας. Accipe & illud quo minùs de veritate huius lectionis dubites. In duabus antiquissimis Gellij editionibus, Græcis hisce verbis vacuus relictus locus est: vtrum verò id casu factum sit, quod Græca hæc in Manuscriptis, ad quorum fidem editiones istæ impressæ sunt, defuerint: an consultò, quod solitum circa prima typographicæ artis incrementa, neutrum temerè affirmarim. Id certè verum est, lacunam istam suppositicio huic prouerbio, *Introite nam & hîc Dij sunt*, locum dedisse. Puto autem id à semidocto quodam conflatum esse ex malè lectis & intellectis hisce Plinij verbis,

quibus in Historiæ naturalis præfatione eodem modo, vt hoc loco Gellius, titulorum festiuitates insectatur: *Inscriptiones*, inquit, *propter quas vadimonium deseri poßit, at cùm intraueris, Dii Deæque, quam nihil in medio inuenies.*

Ibidem.

Facta igitur est in his quoque commentariis eadem rerum disparilitas, quæ fuit in illis *annotationibus* pristinis, quas breuiter & indigestè & inconditè, *annotationibus, tractationibus, lectionibúsque* variis feceramus.

Multum molestiæ hic locus doctis viris præbuit, quibus repetitio istæc datiui *annotationibus* suspecta erat, nec immeritò. Absit tamen, vt persuaderi nobis patiamur, Gellium iam

antè alias annotationes edidisse, quàm Noctium Atticarum commentarios aggrederetur. Nodum hunc ſoluo ex MS. R. in quo ſcriptum inueni: *quas breuiter & indigeſtè & inconditè eruditionibus, lectionibúſque variis feceramus.* Optimè. Quicquid enim in Noctibus Atticis tractatur, in duo hæc aut eruditionum, aut lectionum genera cadit, vt nimirùm ea vel ex aliis audierit, vel ipſe legerit. Paulò inferiùs in ſimili ſenſu vocem *eruditionis* repetit.

Ibidem.

Ex quo facilè adoleſcant, aut ingenia hominum vegetiora aut memoria adminiculatior, aut *oratio ſolertior*, aut ſermo incorruptior, *&c.*

Ipſa ratio legendum monet:

aut ratio solertior, aut sermo incorruptior. Eodem modo corrige Macrobium, qui, vti integram ferè Saturnaliorum præfationem ex hac Gelliana concinnauit, ita vitio quoque cum ipsâ communi laborat.

Lib. 1. cap. 3.

Super amici capite iudex cum duobus aliis fui. Lex ita fuit, vti eum hominem condemnari necesse esset. Aut amicus igitur *capili perdendus*, aut adhibenda fraus legi fuit.

Mendosum hunc locum esse, iampridem notauerunt docti viri, qui pro *capili perdendus*, rescribendum censuere, *capitali perdendus*; sed quo sensu quave ratione, mihi hactenus non liquet. Legendum existimo: *aut amicus igitur capite pæ-*

niendus, aut adhibenda fraus legi fuit. Ita ipse Gellius lib. 20. cap. 1. *Nisi duram esse legem putas, quæ iudicem arbitrúmve iure datum, qui ob rem dicendam pecuniam accepisse conuictus est, capite pœnit.* & ibidem paulò pòst: *quod ita de iniuria pœnienda scriptum est.*

Lib. 20. cap. 8.

Id etiam multò mirandum est magis quod apud Plutarchum *in IIII. in Hesiodum commentario* legi: Cæpe tum reuirescit & congerminat decedente luna: contrà autem inarescit adolescente. Eam causam esse dicunt sacerdotes Ægyptii cur Pelusiotæ cæpe non edant, *&c.*

Latet anguis in herba. Rescribendum omnino: *quod apud Plutarchum in Isin & Osiridem commentario legi*, &c. Verba

ipsa Plutarchi, quæ Gellius ex eo libro citat, hæc sunt: οἱ δὲ ἱερεῖς ἀφοσιοῦνται καὶ δυσχεραίνουσι, καὶ τὸ κρόμμυον διαφυλάττοντες, ὅτι τῆς σελήνης φθινούσης μόνον ἀντεμφύειν [?] τοῦτο καὶ τεθηλέναι πέφυκεν. Habes, erudite Lector, veram corruptissimi huius loci lectionem, & simul Prodromi nostri FINEM. Tu vale, &

—si quid nouisti rectius istis
Candidus imperti, si non, his vtere mecum.

ADDITAMENTVM.

VERVM esse, erudite Lector, quod ait Terentius, nunquam ita quenquam benè subducta ratione ad vitam esse,

quin res, ætas, vſus ſemper aliquid adportet noui, id ego nunc re ipſa didici. Nam propè iam excurſo ſpatio huius Prodromi, dum Lucubrationes iſtas paulò ſeriùs relego, pauca quædam ſub manu mihi nata ſunt; quæ antea aut prorſus non videram, aut parùm animaduerteram. Ex his igitur, quæ maximè neceſſaria viſa ſunt, hîc ſubieci, ſuis quæque locis reponenda.

Pag. 21. lin. 2. adde Priſciani hunc locum ex lib. 7. *nox à nocte noctium: Vnde A. Gellius noctium Atticarum inſcripſit.*

Pag. 57. l. 17. adde: Quin etiam metri ratione obſeruata emendatio illa tolerari poteſt.

ipsa Plutarchi, quæ Gellius ex eo libro citat, hæc sunt: οἱ δὲ ἱερεῖς ἀφοσιοῦνται καὶ δυσχεραίνουσι, καὶ τὸ κρόμμυον διαφυλάττοντες, ὅτι τῆς σελήνης φθινούσης μόνον εὐτροφεῖν τοῦτο καὶ τεθηλέναι πέφυκεν. Habes, erudite Lector, veram corruptissimi huius loci lectionem, & simul Prodromi nostri FINEM. Tu vale, &

——si quid novisti rectius istis
Candidus imperti, si non, his vtere mecum.

ADDITAMENTVM.

VERVM esse, erudite Lector, quod ait Terentius, nunquam ita quenquam benè subducta ratione ad vitam esse,

quin res, ætas, vſus ſemper aliquid adportet noui, id ego nunc re ipſa didici. Nam propè iam excurſo ſpatio huius Prodromi, dum Lucubrationes iſtas paulò ſeriùs relego, pauca quædam ſub manu mihi nata ſunt; quæ antea aut prorſus non videram, aut parùm animaduerteram. Ex his igitur, quæ maximè neceſſaria viſa ſunt, hîc ſubieci, ſuis quæque locis reponenda.

Pag. 21. lin. 2. adde Priſciani hunc locum ex lib. 7. *nox à nocte noctium: Vnde A. Gellius noctium Atticarum inſcripſit.*

Pag. 57. l. 17. adde: Quin etiam metri ratione obſeruata emendatio illa tolerari poteſt.

Nam si τὸ *alterius* tollatur, integer restat senarius:

Meum non est, si te canis memorderit

Eo autem versuum genere, Ennium satyras aliquot scripsisse, videre est ex fragmento, quod citatur apud eundem Gellium lib. 18. cap 2.

Pag. 99. l. 8. adde: Eadem voce in simili significatione vsus est idem Gellius lib. 16. c. 19. *Feros*, inquit, *& immanes nautas prolubium tamen audiendi subit.*

Pag. 101. l. 7. adde: Vereor tamen, ne pro *interea*, *interibi* scriptum fuerit à Gellio, quæ vox & ad veterem scripturam propiùs accedit, & similiter

occurrit lib. 9. cap. 2. *interibi, cùm aliquot,* &c.

Pag. 32. *in fine diſſertationis de nomine A. Gellij, adde:* Præterea non fugit me, reperiri, qui omnino abſurdè nobis obiiciunt Agellium quendam Nouatianum Conſtantinopoli Epiſcopum, cuius mentio fiat apud Niceph. Calixtum lib. 11. cap. 14. Sed iſti improbè mentiuntur, cùm conſtanter in omnibus editis libris non Agellium, ſed Agelium inuenias vti natione ita quoque nomine Græcum. Quare pluribus his reſponderi ſuperuacaneum cenſeo.

FINIS.

INDEX AVCTORVM

Qui præter ipsum GELLIVM, *in hisce Lucubrationibus citantur, emendantur, illustrantur.*

INDEX AVCTORVM.

EMENDANDA.

Pag. 31. *lin.* 12. *pro* eas *scribe* eos. *Pag.* 92. *lin.* 1. *pro* Aulæ *scribe* Aule.

SVMMA PRIVILEGII
Regis Christianissimi.

CAVTVM *est auctoritate Regis; nequis in Regno suo, aliisve locis suæ ditioni subditis, intra decem proximos annos, librum qui sic inscribitur:* PETRI LAMBECII Prodromus Lucubrationum Criticarum in Auli Gellij Noctes Atticas, &c. *absque Sebastiani Cramoisy, Regis & Reginæ Regentis Architypographi permissu imprimat aut diuendat à die publicationis horum exemplarium: qui secus fecerit, mulcta indicta, prout amplius in diplomate Regio continetur, mulctabitur. Datum Parisiis mense Aprili* 1647. *Sic signatum, De mandato Regis,*

CRAMOISY.

SVMMA PRIVILEGII
Regis Christianissimi.

CAVTVM *est auctoritate Regis; nequis in Regno suo, aliisve locis sua ditioni subditis, intra decem proximos annos, librum qui sic inscribitur:* PETRI LAMBECII Prodromus Lucubrationum Criticarum in Auli Gellij Noctes Atticas, &c. *absque Sebastiani Cramoisy, Regis & Reginæ Regentis Architypographi permissu imprimat aut diuendat à die publicationis horum exemplarium: qui secus fecerit, mulcta indicta, prout amplius in diplomate Regio continetur, mulctabitur. Datum Parisiis mense Aprili* 1647. *Sic signatum, De mandato Regis,*

CRAMOISY.